

PRZEGLĄD WYBORCZY

Biuletyn informacyjny

6-8/2009

Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego

ISSN 1507-983X

Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego

00-902 Warszawa, ul. Wiejska 10

Opracowanie - Alicja Kicińska oraz zespół w Krajowym Biurze Wyborczym

Redakcja – Kazimierz Wojciech Czaplicki, kierownik Biura

Skład komputerowy – Elżbieta Cieślak

Oddano do druku – wrzesień 2009 r.

*Przy wykorzystaniu informacji zawartych w „Przeglądzie wyborczym” Krajowe Biuro
Wyborcze będzie wdzięczne za każdorazowe wskazanie źródła informacji.*

Oficjalna strona Państwowej Komisji Wyborczej w Internecie

www.pkw.gov.pl

SPIS TREŚCI	Str.
* Posiedzenia Państwowej Komisji Wyborczej	4
* Wybory posłów do Parlamentu Europejskiego	4
* ustalenie i ogłoszenie wyników wyborów; wręczenie zaświadczeń o wyborze	4
* sprawozdanie z wyborów	4
* uchwała Sądu Najwyższego w przedmiocie ważności wyborów	25
* rozwiązanie komisji wyborczych; podziękowanie za pracę w komisjach	29
* Opinie i wyjaśnienia	30
* Gospodarka finansowa partii politycznych w 2008 r.	33
* Wybory samorządowe i referenda lokalne	37
* Współdziałanie i wymiana doświadczeń	37
* Informacje prawne i bieżące	42

POSIEDZENIA PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

Państwowa Komisja Wyborcza odbyła posiedzenia w dniach 1, 8, 22, 29 czerwca, 20 i 27 lipca oraz 31 sierpnia 2009 r.

* Państwowa Komisja Wyborcza na posiedzeniu w dniu 8 czerwca 2009 r. na podstawie protokołów wyników głosowania i wyników wyborów ze wszystkich okręgów wyborczych, ustaliła wyniki głosowania i wyborów w skali kraju i niezwłocznie, tj. o godz. 21⁰⁰ podała je do publicznej wiadomości na konferencji prasowej oraz przekazała do ogłoszenia w Dzienniku Ustaw. Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 8 czerwca 2009 r. o wynikach wyborów posłów do Parlamentu Europejskiego przeprowadzonych w dniu 7 czerwca 2009 r. jest ogłoszone w Dz. U. z dnia 10 czerwca 2009 r. Nr 88, poz. 729. Znajduje się także na stronie internetowej Komisji www.pkw.gov.pl. Obwieszczenie, a także sporządzone przez Państwową Komisję Wyborczą protokoły: wyników głosowania w skali kraju i ogólnego podziału mandatów między komitety wyborcze oraz wyborów posłów do Parlamentu Europejskiego przeprowadzonych 7 czerwca 2009 r. są również zamieszczone w wydaniu specjalnym Przeglądu Wyborczego – poświęconym wyborom do Parlamentu Europejskiego 7 czerwca 2009 r. Państwowa Komisja Wyborcza w dniu 9 czerwca 2009 r. w Pałacu na Wodzie w Łazienkach Królewskich, wręczyła nowo wybranym posłom zaświadczenia o wyborze. W uroczystości wręczenia zaświadczeń uczestniczyli przedstawiciele najwyższych władz państwowych z Prezydentem RP i Prezesem Rady Ministrów.

* Zgodnie z przepisami Ordynacji wyborczej Państwowa Komisja Wyborcza sporządziła sprawozdanie z wyborów posłów do Parlamentu Europejskiego w dniu 7 czerwca 2009 r. i przedstawiła je Prezydentowi Rzeczypospolitej i Marszałkowi Sejmu, oraz przekazała Sądowi Najwyższemu.

SPRAWOZDANIE Z WYBORÓW POSŁÓW DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO PRZEPROWADZONYCH W DNIU 7 CZERWCA 2009 R.

Na podstawie art. 133 ust. 1 ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r. – Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego (Dz. U. Nr 25, poz. 219, z 2006 r. Nr 218, poz. 1592

oraz z 2007 r. Nr 25, poz. 162 i Nr 112, poz. 766) Państwowa Komisja Wyborcza przedstawia sprawozdanie z wyborów posłów do Parlamentu Europejskiego przeprowadzonych w dniu 7 czerwca 2009 r.

I. Zarządzenie i przygotowanie wyborów.

1. Wybory zarządził Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej postanowieniem z dnia 9 marca 2009 r. wyznaczając ich datę na niedzielę 7 czerwca 2009 r. Wskazał, że w Rzeczypospolitej Polskiej wybiera się 50 posłów do Parlamentu Europejskiego, oraz określił terminy wykonania poszczególnych czynności wyborczych (kalendarz wyborczy). Postanowienie Prezydenta zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw Nr 37, poz. 287 z dnia 10 marca 2009 r. Państwowa Komisja Wyborcza podała je w tym samym dniu do publicznej wiadomości w formie obwieszczenia wraz z informacją o okręgach wyborczych i siedzibach okręgowych komisji wyborczych oraz zamieściła na stronie internetowej (www.pkw.gov.pl).

2. Wybory zostały przygotowane i przeprowadzone na podstawie powołanej wyżej ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r. – Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego, zwanej dalej Ordynacją wyborczą, oraz zgodnie z zawartymi w niej odesłaniami – na podstawie ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 z późn. zm.) zwanej dalej Ordynacją wyborczą do Sejmu i do Senatu. Przepisy Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu stosowane były w zakresie: prowadzenia i aktualizacji rejestru wyborców; sporządzenia spisu wyborców; tworzenia obwodów głosowania w szpitalach i zakładach opieki społecznej oraz w zakładach karnych i aresztach śledczych; wyznaczenia lokali wyborczych dla potrzeb wyborców niepełnosprawnych; powoływania obwodowych komisji wyborczych; zgłaszania i rejestracji okręgowych list kandydatów na posłów i nadawania numerów zarejestrowanym listom; udziału w głosowaniu żołnierzy, policjantów, pracowników służb więziennych, pożarnych, celnych i granicznych pełniących służbę poza miejscem stałego zamieszkania; zasad prowadzenia agitacji wyborczej, w tym w formie audycji wyborczych w programach radiowych i telewizyjnych; druku i przechowywania kart do głosowania; finansowania wyborów z budżetu państwa. Ponadto miały również zastosowanie przepisy: ustawy z dnia 18 października 2006 r.

o ujawnieniu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 63, poz. 425 z późn. zm.) w przedmiocie złożenia przez kandydatów na posłów obywateli polskich urodzonych przed dniem 1 sierpnia 1972 r. oświadczeń dotyczących pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z tymi organami w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r.; ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 857 z późn. zm.) dotyczące finansowania komitetów wyborczych partii politycznych; ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. z 2003 r. Nr 159, poz. 1547 z późn. zm.) dotyczące stałych obwodów głosowania i zasad dokonywania zmian tych obwodów, a także przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 z późn. zm.) i ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198 z późn. zm.).

3. Zgodnie z ustawowym upoważnieniem Minister Spraw Zagranicznych i Minister Infrastruktury oraz Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji wydali rozporządzenia dotyczące odpowiednio: utworzenia obwodów głosowania za granicą i na polskich statkach morskich oraz czasu przeznaczanego na rozpowszechnienie audycji wyborczych w programach publicznej telewizji i publicznego radia. Państwowa Komisja Wyborcza współdziałała w sprawach wydania tych aktów, w szczególności przez opiniowanie projektów, zgłaszanie uwag i wniosków. W zakresie realizacji pozostałych czynności wyborczych wobec niezmienionego stanu prawnego obowiązywały rozporządzenia właściwych ministrów wydane wcześniej, stosowane w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2004 r. Dotyczą one: prowadzenia i aktualizacji rejestru wyborców oraz trybu przekazywania danych zawartych w rejestrze innym państwom członkowskim Unii Europejskiej; sporządzania i aktualizacji spisu wyborców; powoływania obwodowych komisji wyborczych oraz wyznaczenia lokali obwodowych komisji dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych; należności pieniężnych przysługujących członkom komisji wyborczych w związku z wykonywaniem zadań w komisjach (ze zmianą dotyczącą zróżnicowania zryczałtowanych diet dla członków komisji obwodowych);

prowadzenia rachunkowości przez komitety wyborcze uczestniczące w wyborach; zawiadamiania gmin o osobach pozbawionych prawa wybierania; trybu przygotowania i emisji audycji wyborczych; postępowania z dokumentami z wyborów. Wykaz rozporządzeń stanowi załącznik nr 1 do sprawozdania.

4. Państwowa Komisja Wyborcza wykonując ustawowe upoważnienie: określiła terytorialny zasięg działania i siedziby rejonowych komisji wyborczych oraz obszary okręgów, na których okręgowa komisja wykonuje również zadania komisji rejonowej; ustaliła wzór potwierdzenia przyjęcia zgłoszenia okręgowej listy kandydatów na posłów i wzór protokołu rejestracji okręgowej listy; wzór karty do głosowania i zasady drukowania, przechowywania i dostarczenia kart do głosowania obwodowym komisjom wyborczym; sposób sporządzania i przekazania kart do obwodów głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich; warunki i sposób wykorzystania w wyborach techniki elektronicznej; tryb i zasady przekazywania informacji o „frekwencji” w trakcie głosowania; wzory protokołów: głosowania w obwodzie oraz wyników głosowania w rejonie i w okręgu wyborczym; tryb przekazywania wyników głosowania z obwodów utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich. Uchwaliła wytyczne dla okręgowych komisji wyborczych dotyczące przyjmowania zgłoszeń i rejestracji list kandydatów na posłów; wytyczne i wyjaśnienia dotyczące obserwacji wyborów przez obserwatorów międzynarodowych; wytyczne dla obwodowych, rejonowych i okręgowych komisji wyborczych dotyczące zadań i trybu przeprowadzenia głosowania, trybu i sposobu wykonywania zadań związanych z ustalaniem wyników głosowania, przekazywania wyników głosowania i postępowania z dokumentami z wyborów. W zakresie wzorów pieczęci komisji wyborczych, regulaminów komisji oraz wzoru zaświadczenia dla męża zaufania, obowiązywały odpowiednie uchwały Państwowej Komisji Wyborczej podjęte w 2004 r. Wykaz uchwał stanowi załącznik nr 2 do sprawozdania.

5. Państwowa Komisja Wyborcza podejmowała różnorodne działania organizacyjne w celu zapewnienia sprawnego przygotowania wyborów. W szczególności, jeszcze przed rozpoczęciem kampanii wyborczej w piśmie skierowanym do wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) zwróciła uwagę na potrzebę szybkiego podjęcia czynności

przedwyborczych związanych zwłaszcza z uporządkowaniem podziału gmin na obwody głosowania, dokonaniem przeglądu lokali wyborczych w aspekcie ich dostępności dla wyborców; utworzeniem odrębnych obwodów głosowania (w szpitalach, zakładach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych); powołaniem obwodowych komisji wyborczych; należytą aktualizacją rejestru wyborców i rzetelnym sporządzeniem spisu wyborców. Zaleciła jednocześnie komisarzom wyborczym stałe czuwanie nad terminowym i prawidłowym wykonaniem tych zadań oraz współdziałanie w miarę potrzeb w tych sprawach z organami jednostek samorządu terytorialnego i wojewodami. Przygotowaniom do wyborów i realizacji zadań wyborczych poświęcona była także problemowa narada Państwowej Komisji Wyborczej z komisarzami wyborczymi i aparatem wyborczym Krajowego Biura Wyborczego (w dniach 16-17 marca 2009 r.). Przyjęto harmonogram zadań i działań dla organów i służb wyborczych.

6. Wybory przeprowadziły organy określone w art. 12 Ordynacji wyborczej: Państwowa Komisja Wyborcza, okręgowe komisje wyborcze, rejonowe komisje wyborcze i obwodowe komisje wyborcze. Czynności wyborcze zostały wykonane w ustawowo określonym trybie i terminach. Państwowa Komisja Wyborcza uchwałą z dnia 23 marca 2009 r. powołała do przeprowadzenia wyborów okręgowe i rejonowe komisje wyborcze. W ich skład weszli sędziowie zgłoszeni przez Ministra Sprawiedliwości, a funkcje przewodniczących objęli z urzędu (z wyjątkiem Rejonowej Komisji Wyborczej w Siedlcach) komisarze wyborczy. W skład 13 okręgowych komisji wyborczych powołano 117 sędziów: 2 sędziów Sądu Najwyższego, 13 sędziów sądów apelacyjnych, 57 sędziów sądów okręgowych i 45 sędziów sądów rejonowych. W skład 39 rejonowych komisji wyborczych weszło 195 sędziów: 2 sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego, 3 sędziów wojewódzkich sądów administracyjnych, 4 sędziów sądów apelacyjnych, 114 sędziów sądów okręgowych oraz 72 sędziów sądów rejonowych. Obwodowe komisje wyborcze powołali wójtowie (burmistrzowie, prezydenci miast), a w obwodach głosowania za granicą i na polskich statkach morskich odpowiednio konsulowie i kapitanowie statków. Do powoływania i zmian w składach tych komisji oraz organizacji ich pracy miały zastosowanie, zgodnie z odesłaniem zawartym w art. 25 Ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego,

przepisy Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu oraz wydane na ich podstawie przepisy wykonawcze, tj.: rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 sierpnia 2001 r. (Dz. U. Nr 84, poz. 921, z 2004 r. Nr 38, poz. 352 i z 2005 r. Nr 102, poz. 859), rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 9 sierpnia 2001 r. (Dz. U. nr 85, poz. 935 i z 2005 r. Nr 181, poz. 1520), rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 23 sierpnia 2001 r. (Dz. U. Nr 89, poz. 990 i z 2005 r. Nr 167, poz. 1403). Powołano ogółem 25605 obwodowych komisji wyborczych, w ich skład weszło 209644 wyborców. Komisje powołano spośród kandydatów zgłoszonych przez pełnomocników komitetów wyborczych, a ponadto w skład każdej komisji, z urzędu, wchodziła jedna osoba wskazana przez wójta oraz odpowiednio konsula i kapitana statku. Z informacji posiadanych przez Państwową Komisję Wyborczą wynika, że z powodu małej liczby kandydatów zgłoszonych przez pełnomocników komitetów wyborczych blisko 40% obwodowych komisji powołano w minimalnych siedmioosobowych składach. Z tego samego powodu, w nielicznych przypadkach, składy komisji w związku z małą liczbą zgłoszonych kandydatów wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast uzupełniali – do ustawowego minimum - spośród wyborców. Mimo tych utrudnień organizacyjnych powołanie obwodowych komisji wyborczych nastąpiło zgodnie z ustawową procedurą i w terminie przewidzianym w kalendarzu wyborczym. Z jednodniowym przekroczeniem tego terminu (tj. w dniu 19 maja 2009 r.) powołane zostały komisje w 18 obwodach głosowania w gminie Międzyrzec w okręgu wyborczym Nr 13 – Gorzów Wlkp. Opóźnienie było spowodowane zawieszeniem burmistrza i zastępców burmistrza tej gminy w pełnieniu funkcji. W tej sytuacji Okręgowa 7 Komisja Wyborcza w Gorzowie Wlkp. mogła, zastępczo, powołać obwodowe komisje wyborcze zgodnie z art. 19 ust. 2 Ordynacji wyborczej, po upływie prawem przewidzianego terminu przypadającego 18 maja 2009 r.

7. Zgodnie z Ordynacją wyborczą głosowanie na obszarze kraju przeprowadzano w stałych obwodach głosowania utworzonych na podstawie przepisów Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, dla wyborów samorządowych. Ponadto, zgodnie z ustawowym obowiązkiem utworzono obwody

głosowania w zakładach karnych i aresztach śledczych oraz szpitalach i zakładach pomocy społecznej, w których w dniu wyborów przebywało co najmniej 50 osób uprawnionych do głosowania. Obwody głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą oraz na polskich statkach morskich utworzyli odpowiednio Minister Spraw Zagranicznych i Minister Infrastruktury. W każdej gminie, zgodnie z ustawowymi wymogami, przygotowano lokale dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Niezależnie od tego wymogu w wielu miastach i gminach organy samorządu zapewniły osobom niepełnosprawnym i w podeszłym wieku możliwość dojazdu do lokali wyborczych oraz podjazdy dla wózków inwalidzkich. W niektórych dużych miastach, np. w Warszawie i Rzeszowie, działały w dniu wyborów specjalne telefony do zgłaszania potrzeby bezpłatnego dowozu do lokali wyborczych. Utworzono 25605 obwodów głosowania, w tym: 25412 obwodów na obszarze kraju, z tego 1351 obwodów odrębnych: w szpitalach i domach pomocy społecznej oraz w zakładach karnych i aresztach śledczych. Za granicą utworzono 189 obwodów, a na polskich statkach morskich 4 obwody. Do potrzeb wyborców niepełnosprawnych dostosowano 6241 lokali wyborczych. Według danych otrzymanych przez Państwową Komisję Wyborczą obwieszczenia o obwodach głosowania były 8 rozplakatowane w terminie wymaganym kalendarzem wyborczym. Komisje wyborcze (z wyjątkiem niektórych dużych miast, jak n. p. m. st. Warszawa) nie otrzymały sygnałów o braku obwieszczeń. Mimo tego, wielu wyborców dopytywało się o miejsca głosowania także w dniu głosowania. W trybie i terminie wymaganym Ordynacją wyborczą zostały sporządzone spisy wyborców. Liczba wyborców uprawnionych do głosowania ujętych w spisach wyniosła 30 565 272 osoby. Państwowa Komisja Wyborcza w informacji z dnia 10 marca zamieszczonej na stronie internetowej www.pkw.gov.pl, podała szczegółowe zasady i warunki wpisywania się do spisu wyborców. Kwestie te były wyjaśniane w prasie, radiu i telewizji. Krajowe Biuro Wyborcze w informacjach pisemnych i telefonicznych wielokrotnie informowało o obowiązujących wymogach prawnych, o terminie składania wniosków o dopisanie do spisu w miejscu czasowego pobytu, o możliwości i terminie pobrania zaświadczenia o prawie do głosowania uprawniającego do głosowania w każdym obwodzie. Również okręgowe i rejonowe

komisje wyborcze, a także delegatury terenowe Krajowego Biura Wyborczego i urzędy wielu gmin starały się zapewnić w różnych formach bieżącą informację w tych sprawach. Z informacji przekazanych Państwowej Komisji Wyborczej przez okręgowe i rejonowe komisje wyborcze wynika, że spisy zostały na ogół sporządzone prawidłowo i starannie. Zgłaszane były jednakże informacje o nieprawidłowościach w spisach w szpitalach i zakładach pomocy społecznej. Dotyczyły one przede wszystkim niedokładnego sporządzania i późnego przekazywania urzędom gmin przez administrację szpitali i zakładów opieki społecznej wykazów wyborców przebywających w tych placówkach, co powodowało nieujęcie wyborcy w spisie i uniemożliwiało tym wyborcom udział w głosowaniu. Wyborcy zamieszkujący czasowo na obszarze gminy bezzasadnie zgłaszali uwagi o niemożności głosowania w miejscu pobytu czasowego, albowiem powinni wpisać się do spisu bądź stałego rejestru wyborców na swój wniosek, a w większości przypadków tego w ustawowym terminie nie uczynili.

II. Tworzenie komitetów wyborczych, zgłaszanie i rejestracja list kandydatów na posłów.

1. Zgodnie z Ordynacją wyborczą czynności wyborcze, w tym zgłaszanie kandydatów na posłów, mogły wykonywać utworzone w tym celu komitety wyborcze: partii politycznych, koalicji partii politycznych oraz wyborców. Przyjęcie zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego potwierdziła swoją uchwałą Państwowa Komisja Wyborcza; zawiadomienia mogły być zgłaszane do dnia 18 kwietnia 2009 r.

Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie po zarządzeniu wyborów zapewniła zainteresowanym podmiotom informację prawną i warunki organizacyjne do dokonywania tej czynności. W szczególności, o zasadach i terminie przyjmowania zawiadomień poinformowała w informacji z dnia 10 marca 2009 r., zamieszczonej w tym samym dniu na stronie internetowej www.pkw.gov.pl. Ponadto, ponieważ termin na przyjmowanie zgłoszeń upływał w sobotę 18 kwietnia, w dniu wolnym od pracy, w Państwowej Komisji Wyborczej pełniony był w tym dniu dyżur umożliwiający zainteresowanym dokonanie zgłoszenia. Do Państwowej Komisji Wyborczej wpłynęły zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego od 27 podmiotów. Państwowa Komisja Wyborcza potwierdziła utworzenie 25 komitetów wyborczych, a odmówiła

przyjęcia zawiadomień 2 komitetów wyborczych: Komitetu Wyborczego Wyborców Samoobrona Andrzeja Leppera i Komitetu Wyborczego Wyborców Polskość Śląska. W pierwszym przypadku nazwa Komitetu nie różniła się dostatecznie od nazwy partii politycznej Samoobrona Rzeczpospolitej Polskiej, co mogło wyborców wprowadzać w błąd co do tożsamości tego podmiotu i stanowiło wadę zgłoszenia polegającą na naruszeniu art. 53 ust. 3 Ordynacji wyborczej, a Komitet nie usunął tej wady. Odmowa przyjęcia zawiadomienia Komitetu Wyborczego Wyborców „Polskość Śląska” nastąpiła ze względu na brak poparcia zgłoszenia Komitetu przez wymaganą liczbę 1000 obywateli. Na uchwały Państwowej Komisji Wyborczej odmawiające przyjęcia zawiadomień skarg nie wniesiono. Państwowa Komisja Wyborcza stosownie do art. 57 Ordynacji wyborczej, w Komunikacie z dnia 21 kwietnia 2009 r. podała do publicznej wiadomości informację o przyjęciu zawiadomień i utworzeniu komitetów wyborczych dla udziału w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2009 r. Komunikat został ogłoszony w Monitorze Polskim Nr 27, poz. 3378 oraz podany na stronie www.pkw.gov.pl. Po zakończeniu ustawowych procedur, do zgłaszania list kandydatów w wyborach do Parlamentu Europejskiego zarządzonych na dzień 7 czerwca 2009 r. uprawnionych było 25 komitetów wyborczych: 19 komitetów wyborczych partii politycznych, 3 koalicyjne komitety wyborcze oraz 3 komitety wyborcze wyborców. Były to następujące komitety:

Komitet Wyborczy Demokratycznej Partii Lewicy

Komitet Wyborczy Libertas

Komitet Wyborczy Liga Polskich Rodzin

Komitet Wyborczy Partii Kobiet

Komitet Wyborczy Partii Zielonych

Komitet Wyborczy Platforma Obywatelska RP

Komitet Wyborczy Polska Partia Pracy

Komitet Wyborczy Polska Partia Socjalistyczna

Komitet Wyborczy Polska Patriotyczna

Komitet Wyborczy Polski Ruch Uwłaszczeniowy

Komitet Wyborczy Polskie Stronnictwo Ludowe

Komitet Wyborczy Prawica Rzeczypospolitej

Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość

Komitet Wyborczy Samoobrona Patriotyczna

Komitet Wyborczy Samoobrona Rzeczypospolitej Polskiej

Komitet Wyborczy Stronnictwa Ludowego „Ojcowizna”

Komitet Wyborczy Stronnictwa Ludowego „Piast”

Komitet Wyborczy Unia Polityki Realnej

Komitet Wyborczy Związek Słowiański

Koalicyjny Komitet Wyborczy Naprzód Polsko - Piast

Koalicyjny Komitet Wyborczy Porozumienie dla Przyszłości –

CentroLewica (PD+SDPL+Zieloni 2004)

Koalicyjny Komitet Wyborczy Sojusz Lewicy Demokratycznej – Unia Pracy

Komitet Wyborczy Wyborców Kocham Polskę

Komitet Wyborczy Wyborców Niezależni Polsce

Komitet Wyborczy Wyborców Ogólnopolskie Forum Stowarzyszeń

Uwłaszczeniowych „Gospodarka-Uwłaszczenie-Nauka-Stocznie”

Kraków (Henryk Połcik) – Gdynia (Teresa Pietrzak).

2. Do dnia 28 kwietnia 2009 r. do godz. 24.00 pełnomocnicy komitetów wyborczych mogli zgłaszać właściwym okręgowym komisjom wyborczym okręgowe listy kandydatów na posłów do Parlamentu Europejskiego. O sposobie, terminie i warunkach zgłaszania list Państwowa Komisja Wyborcza poinformowała pełnomocników w „Informacji” z dnia 10 marca 2009 r., która przez cały okres przewidziany na ich zgłaszanie była dostępna na jej stronie w Internecie.

3. Okręgowe komisje wyborcze przyjęły zgłoszenia 133 okręgowych list kandydatów na posłów do Parlamentu Europejskiego dokonane przez 13 komitetów wyborczych: Komitet Wyborczy Libertas, Komitet Wyborczy Platforma Obywatelska RP, Komitet Wyborczy Polska Partia Pracy, Komitet Wyborczy Polska Partia Socjalistyczna, Komitet Wyborczy Polskie Stronnictwo Ludowe, Komitet Wyborczy Prawica Rzeczypospolitej, Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość, Komitet Wyborczy Samoobrona Rzeczypospolitej Polskiej, Komitet Wyborczy Unia Polityki Realnej, Koalicyjny Komitet Wyborczy Naprzód Polsko- Piast, Koalicyjny Komitet Wyborczy

Porozumienie dla Przyszłości- CentroLewica (PD+SDPL+Zieloni 2004), Koalicyjny Komitet Wyborczy Sojusz Lewicy Demokratycznej-Unia Pracy, Komitet Wyborczy Wyborców Kocham Polskę. Jedenaście komitetów nie zgłosiło list: (Komitet Wyborczy Demokratycznej Partii Lewicy, Komitet Wyborczy Liga Polskich Rodzin, Komitet Wyborczy Partia Kobiet, Komitet Wyborczy Partii Zielonych, Komitet Wyborczy Polska Patriotyczna, Komitet Wyborczy Polski Ruch Uwłaszczeniowy, Komitet Wyborczy Samoobrona Patriotyczna, Komitet Wyborczy Stronnictwa Ludowego „Ojcowizna”, Komitet Wyborczy Stronnictwa Ludowego „Piast”, Komitet Wyborczy Związek Słowiański, Komitet Wyborczy Wyborców Ogólnopolskie Forum Stowarzyszeń Uwłaszczeniowych „Gospodarka-Uwłaszczenie-Nauka-Stocznie”, Kraków (Henryk Połcik) – Gdynia (Teresa Pietrzak). Komitet Wyborczy Wyborców Niezależni Polsce wprawdzie zgłosił jedną listę kandydatów, jednakże nie została ona, wobec niespełnienia ustawowych wymogów, zarejestrowana. Okręgowe komisje wyborcze w toku przyjmowania zgłoszeń sprawdzały prawidłowość sporządzenia dokumentów zgłoszenia i ich kompletność oraz badały, czy wymagana liczba wyborców prawidłowo poparła zgłoszenie. Jeżeli dokumenty i wykaz podpisów spełniały ustawowo określone warunki, okręgowa komisja rejestrowała listę. W razie stwierdzenia wad zgłoszenia komisja wzywała pełnomocnika komitetu wyborczego do ich usunięcia, wskazując termin na usunięcie wad, a jeśli wady nie zostały usunięte w wyznaczonym terminie – odmawiała rejestracji. Generalnie, dokonane zgłoszenia spełniały warunki wymagane ustawowo. Rejestracji listy - zgłoszonej przez Komitet Wyborczy Wyborców Niezależni Polsce - odmówiła Okręgowa Komisja Wyborcza w Krakowie, ponieważ do zgłoszenia nie dołączono wymaganej liczby podpisów wyborców, a wobec dokonania tego zgłoszenia bezpośrednio przed upływem terminu na zgłaszanie list – wezwanie do usunięcia tej wady było bezprzedmiotowe. Po zakończeniu czynności rejestracyjnych Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z wymaganiami Ordynacji wyborczej przyznała w dniu 6 maja 2009 r. w publicznym losowaniu jednolite numery okręgowym listom kandydatów zarejestrowanych w więcej niż jednym okręgu wyborczym. Takie listy zarejestrowało 10 komitetów wyborczych i otrzymały one numery od 1 do 10. Pozostałym 3 listom, zgłoszonym przez Komitet Wyborczy Polska Partia Socjalistyczna, Koalicyjny Komitet Wyborczy

Naprzód Polsko-Piast oraz Komitet Wyborczy Wyborców Kocham Polskę, zarejestrowanym w okręgach wyborczych nr 4 w Olsztynie i nr 11 w Katowicach, kolejne numery 11 i 12 przyznały: Okręgowa Komisja Wyborcza w Olsztynie – nr 11 liście KW Polska Partia Socjalistyczna oraz Okręgowa Komisja Wyborcza w Katowicach – nr 11 liście KWW Kocham Polskę a nr 12 liście KKW Naprzód Polsko-Piast. Obwieszczenia o zarejestrowanych listach okręgowych zawierające informacje o ich numerach, nazwach i skrótach nazw komitetów wyborczych oraz dane o kandydatach umieszczonych na listach podano do wiadomości wyborców przez rozplakatowanie. W okresie od zarejestrowania do dnia głosowania okręgowe komisje wyborcze skreśliły z list kandydatów 18 osób, w większości z powodu zrzeczenia się kandydowania oraz w kilku przypadkach z powodu karalności za przestępstwo popełnione umyślnie. Informacje o skreślonych kandydatach zostały podane do publicznej wiadomości i wywieszane w lokalach głosowania. W przeddzień głosowania, w dniu 6 czerwca 2009 r., Okręgowa Komisja Wyborcza w Katowicach unieważniła rejestrację listy okręgowej nr 11 zgłoszonej przez Komitet Wyborczy Wyborców Kocham Polskę, ponieważ 6 spośród 8 kandydatów z tej listy złożyło pisemne oświadczenia o wycofaniu zgody na kandydowanie, a zatem lista tego Komitetu obejmująca pozostałe 2 kandydatury nie spełniała wymogów przewidzianych w art. 71 ust. 3 Ordynacji wyborczej. W toku przyjmowania zgłoszeń i sprawdzania wykazów podpisów poparcia udzielonego listom kandydatów, w wypadku uzasadnionych wątpliwości dotyczących wiarygodności podpisów bądź wiarygodności kandydatów właściwe prokuratury były zawiadamiane o podejrzeniu popełnienia występku. Zawiadomienia takiego dokonała Okręgowa Komisja Wyborcza w Katowicach – w związku z podejrzeniem popełnienia fałszerstw w wykazie podpisów popierających listy kandydatów Komitetów Wyborczych Libertas i Polska Partia Pracy.

III. Kampania wyborcza.

1. Kampania wyborcza była intensywna w dużych aglomeracjach, natomiast – jak wynika z informacji rejonowych i okręgowych komisji wyborczych – w mniejszych miastach i na terenach wiejskich przebiegała spokojnie i bez emocji, w wielu miejscowościach wręcz nie była widoczna.

Państwowa Komisja Wyborcza jeszcze przed zarządzeniem wyborów, a także przez cały okres kampanii wyborczej wyjaśniała treść przepisów Ordynacji wyborczej i udzielała informacji o ich stosowaniu. Ważnym środkiem działania w tym zakresie była prowadzona na bieżąco strona internetowa Komisji www.pkw.gov.pl, na której dostępne były teksty obowiązujących aktów prawnych oraz wytycznych, opinii, wyjaśnień i komunikatów Państwowej Komisji Wyborczej. Oprócz tej formy kontaktu z wyborcami i podmiotami wyborczymi, na bieżąco udzielano na piśmie i telefonicznie odpowiedzi i wyjaśnień na kierowane do Komisji pytania. Mając na uwadze zasadnicze rozwiązania i procedury prawa wyborczego do Parlamentu Europejskiego, Państwowa Komisja Wyborcza wydała i zamieściła w internecie kompleksowe informacje dotyczące:

- wpisywania do rejestru wyborców obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi, zamierzających wziąć udział w wyborach na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. W informacji przypomniano w szczególności o terminie wpisania się w tym celu do rejestru wyborców najpóźniej do 30 dnia po zarządzeniu wyborów oraz związane z wpisem czynności i dokumenty;
- praw wyborczych i warunków udziału w głosowaniu na obszarze kraju, za granicą i na polskich statkach;
- zasad i procedury zgłaszania list kandydatów na posłów;
- prowadzenia gospodarki finansowej przez komitety wyborcze, w których podkreśliła w szczególności, że wszelkie czynności związane z pozyskiwaniem środków finansowych i dokonywaniem wydatków na cele wyborcze mogą być prowadzone tylko przez komitety wyborcze. Nie mogą takich działań prowadzić sami kandydaci, a także partie polityczne, stowarzyszenia i inne organizacje, których członkiem jest dany kandydat lub jest przez te podmioty popierany. Komitety wyborcze mają też obowiązek umieszczania na wszystkich materiałach wyborczych oznaczeń wskazujących na ich pochodzenie. Środki finansowe komitetu wyborczego muszą być gromadzone na rachunku bankowym, a komitet wyborczy może otworzyć tylko jeden rachunek bankowy. Środki finansowe przekazywane komitetowi wyborczemu partii politycznej mogą pochodzić wyłącznie z Funduszu Wyborczego tej partii, a środki finansowe koalicyjnego komitetu wyborczego z Funduszy Wyborczych partii

politycznych wchodzących w skład koalicji. Komitetowi wyborczemu wyborców mogły być przekazywane środki finansowe jedynie przez osoby fizyczne. Komisja przypomniała nadto w informacji oraz w odrębnym komunikacie, że komitety wyborcze mogą wydatkować na kampanię wyborczą wyłącznie kwoty ustalone limitem, który wynosi 10.351.733,84 zł, a wyliczony został – zgodnie z art. 89 Ordynacji wyborczej – przez pomnożenie liczby wyborców ujętych w rejestrach wyborców wynoszącej 30.446.276 przez kwotę 34 grosze. Limit jest jednakowy dla wszystkich komitetów wyborczych, bez względu na liczbę okręgów wyborczych, w których komitet zarejestrował listy kandydatów. Komitet wyborczy może wydatkować środki finansowe jedynie na cele związane z wyborami. Komunikaty Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 10 marca 2009 r. o liczbie wyborców na dzień 31 grudnia 2008 r. i z dnia 21 kwietnia 2009 r. o limicie wydatków na wybory zostały niezwłocznie zamieszczone na stronie www.pkw.gov.pl, oraz zgodne z wymogami ustawowymi ogłoszone odpowiednio w Monitorze Polskim Nr 16, poz. 204 z dnia 10 marca 2009 r. i w Dzienniku Ustaw Nr 61, poz. 499 z dnia 16 kwietnia 2009 r.

2. Niezależnie od kompleksowych informacji, Państwowa Komisja Wyborcza w związku z pytaniami i sygnałami dotyczącymi stosowania przepisów wyborczych, wydała kilkakrotnie w trakcie trwania kampanii wyborczej dodatkowe wyjaśnienia dotyczące zasad jej prowadzenia i finansowania. Wobec zgłaszanych wątpliwości, w jakim zakresie osoby pełniące funkcje publiczne, w tym posłowie i kandydaci na posłów do Parlamentu Europejskiego, mogą w czasie trwania kampanii wyborczej prowadzić i finansować działalność pozawyborczą, zajęła stanowisko – że wprowadzie z przepisów Ordynacji wyborczej nie wynika obowiązek zaniechania lub ograniczenia w okresie kampanii wyborczej działalności związanej z pełnieniem funkcji publicznych, jednakże taka działalność powinna być prowadzona z uwzględnieniem przepisów Ordynacji wyborczej, regulujących zasady i tryb prowadzenia kampanii wyborczej oraz sposób jej finansowania. Nie może zwłaszcza zawierać elementów agitacji wyborczej na rzecz kandydatów i list kandydatów, bądź partii politycznych i komitetów wyborczych uczestniczących w wyborach. Państwowa Komisja Wyborcza jednoznacznie wskazała, iż działania posłów do Parlamentu Europejskiego związane z

pełnieniem mandatu a noszące znamiona agitacji wyborczej, rażąco naruszałyby zasady finansowania kampanii wyborczej, w tym zakaz jej finansowania z innych źródeł, niż przewidziane w Ordynacji wyborczej. W szczególności, korzystanie w kampanii wyborczej ze środków finansowych otrzymywanych przez posłów z funduszy Parlamentu Europejskiego, partii europejskich czy też frakcji parlamentarnych – łamałoby zakazane ustawowo finansowanie kampanii wyborczej ze środków pochodzących z zagranicy (art. 86 ust. 8 Ordynacji wyborczej). Działania posłów do Parlamentu Europejskiego, w tym składane sprawozdania z ich pracy, powinny mieć zatem charakter jedynie informacji o udziale posła w pracach Parlamentu Europejskiego i jego organów. Wszelkie zaś działania podejmowane po zarządzeniu wyborów, zmierzające do promocji kandydatów lub mające na celu agitację na ich rzecz lub na rzecz komitetów wyborczych, przy użyciu materiałów i środków propagujących ich osiągnięcia w Parlamencie Europejskim, uznane być powinny za element kampanii wyborczej i mogą być podejmowane wyłącznie za zgodą właściwego komitetu wyborczego oraz finansowane wyłącznie z jego środków. Podobnie, w związku z odbywającym się w Warszawie Kongresem Europejskiej Partii Ludowej, Państwowa Komisja Wyborcza przypomniała, iż obrady kongresu nie mogą stanowić okazji do prowadzenia działań o charakterze kampanii i agitacji wyborczej na rzecz promowania określonych kandydatów i list kandydatów, czy też upowszechniania celów programowych poszczególnych partii politycznych i komitetów wyborczych. Wszelkie tego rodzaju działania podejmowane po zarządzeniu wyborów mogą być prowadzone jedynie za zgodą właściwego komitetu wyborczego oraz finansowane wyłącznie z jego środków. W nawiązaniu do publikacji prasowych podnoszących kwestię dopuszczalności zaciągnięcia przez partię polityczną kredytu na sfinansowanie kampanii wyborczej, którego poręczycielem byłby podmiot nieuprawniony do finansowania partii politycznej, Państwowa Komisja Wyborcza podkreśliła, iż cele wyborcze komitetu wyborczego partii politycznej mogą być finansowane jedynie z Funduszu Wyborczego danej partii tworzonego zgodnie z ustawą o partiach politycznych. Komitety wyborcze partii politycznych nie mogą zaciągać na takie cele kredytów ani pożyczek. Partia polityczna może wprowadzić zaciągać kredyt bankowy na udział w wyborach, jednakże środki te muszą być

gromadzone na osobnym rachunku Funduszu Wyborczego. Przy tym w terminie do 31 marca każdego roku każda partia polityczna obowiązana jest złożyć Państwowej Komisji Wyborczej sprawozdanie o źródłach pozyskania środków finansowych, w tym o kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania oraz o wydatkach poniesionych ze środków Funduszu Wyborczego w poprzednim roku kalendarzowym, obejmujące informacje o zaciągniętych kredytach i warunkach ich uzyskania. Jednocześnie, stosownie do ustawowych wymogów, partii politycznej mogą być przekazywane środki finansowe i wartości niepieniężne jedynie przez osoby fizyczne, będące obywatelami polskimi. Ewentualna spłata kredytu za partię polityczną przez podmiot nieuprawniony do przekazywania jej środków finansowych stanowiłaby naruszenie ustawy o partiach politycznych i byłaby podstawą do odrzucenia przez Państwową Komisję Wyborczą sprawozdania finansowego oraz przepadku na rzecz Skarbu Państwa korzyści majątkowej lub jej równowartości, jeżeli korzyść majątkowa została przyjęta, zużyta lub utracona. Państwowa Komisja Wyborcza, w związku z zamierzonymi inicjatywami, wydała również opinię, że komitety wyborcze i partie polityczne nie mogą organizować pomocy w dotarciu wyborców do lokali wyborczych, gdyż takie działanie byłoby elementem kampanii wyborczej, której prowadzenie w dniu wyborów jest zabronione. Pomocy w dotarciu do lokalu wyborczego w dniu wyborów może udzielić każda osoba z tym, że nie może wykorzystywać tej roli do prowadzenia agitacji wyborczej. Zgodnie bowiem z prawem wyborczym, od zakończenia kampanii wyborczej do zakończenia głosowania zabronione jest prowadzenie agitacji na rzecz kandydatów i list kandydatów.

3. W związku z pytaniami dotyczącymi udostępniania wyników głosowania Państwowa Komisja Wyborcza w komunikacie z dnia 18 maja 2009 r., wydanym na podstawie art. 117 ust. 3 Ordynacji wyborczej i zamieszczonym na stronie internetowej poinformowała, że w wyborach do Parlamentu Europejskiego zarządzonych na dzień 7 czerwca 2009 r. zakończenie głosowania w żadnym z państw członkowskich Unii Europejskiej nie nastąpi później niż o godz. 22.00 czasu polskiego w dniu 7 czerwca 2009 r. W związku z tym obwodowe komisje wyborcze, w tym również te, które na podstawie art. 106 ust. 4 Ordynacji wyborczej zakończą głosowanie wcześniej, mogą podawać do wiadomości publicznej wyniki głosowania w

obwodzie po zakończeniu głosowania na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, tj. od godz. 22.00 w dniu 7 czerwca 2009 r.

4. Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z przyjętymi zasadami uzyskiwania danych o „frekwencji wyborczej” w trakcie głosowania, określonymi w uchwale z dnia 16 marca 2009 r., podała te informacje do publicznej wiadomości na konferencjach prasowych w dniu głosowania: o godz. 13.00 (według stanu na godz. 12.00) i o godz. 19.00 (według stanu na godz. 18.00). Państwowa Komisja Wyborcza podała ponadto komunikaty o wstępnych wynikach wyborów na podstawie danych otrzymanych elektronicznie z ok. 25%, 50%, 75% i 95% obwodów głosowania.

5. Kampania wyborcza w okręgach wyborczych była spokojna i przebiegała bez istotnych naruszeń prawa wyborczego. Prowadzono ją głównie – oprócz audycji wyborczych w regionalnych ośrodkach publicznej telewizji i publicznego radia – w postaci plakatów i ulotek wyborczych, oraz za pośrednictwem ogłoszeń internetowych i sms-ów. W czasie trwania ciszy wyborczej w przeddzień i w dniu głosowania również nie było znaczących naruszeń przepisów wyborczych, a stwierdzone w tym zakresie nieliczne działania polegały przede wszystkim na zrywaniu i zaklejaniu plakatów wyborczych, rozsyłaniu ulotek i sms-ów, itd. Stwierdzono dwa przypadki udostępnienia w czasie ciszy wyborczej sondaży wyborczych: na portalu internetowym „Gazety Pomorskiej” oraz w telegazecie stacji telewizyjnej Polsat. Postępowanie w tych sprawach prowadzi Policja w Grudziądzu i Oleśnicy.

IV. Przebieg głosowania oraz ustalenie wyników głosowania w obwodach.

1. Lokale wyborcze zostały przygotowane zgodnie z ustawowymi wymaganiami; generalnie znajdowały się w stałych miejscach, tych samych co w głosowaniu w wyborach parlamentarnych w 2007 r. i wyborach samorządowych w 2006 r. Były one – z wyjątkiem nielicznych

- na ogół dostatecznie oznakowane i odpowiednio wyposażone; wywieszane w nich były: obwieszczenia o obwodach głosowania i okręgowych listach kandydatów na posłów do Parlamentu Europejskiego, informacja o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu obwieszczenia o skreślonych kandydatach oraz o warunkach ważności głosu oddanego na karcie do głosowania z nazwiskiem skreślonego kandydata. We wszystkich lokalach znajdowały się pomieszczenia za osłoną zapewniające

zachowanie tajności głosowania. Komisje wyborcze kontrolowały przygotowanie lokali i w razie potrzeby podejmowały interwencje w tych sprawach. Przygotowania do otwarcia lokali wyborczych rozpoczęły się 7 czerwca br. przed godziną 07.00. Obwodowe komisje wyborcze otrzymały spisy wyborców, karty do głosowania, formularze protokołów do głosowania i pieczęcie. Komisje policzyły i ostemplowały karty do głosowania, sprawdziły i opieczętowały urnę wyborczą, wyłożyły spisy wyborców. Zgodnie z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej w przeddzień głosowania i w dniu głosowania okręgowe i rejonowe komisje wyborcze pełniły dyżury w celu udzielania pomocy i informacji obwodowym komisjom wyborczym i wyborcom, załatwiania ewentualnych skarg, dokonywania – w razie konieczności – zmian na listach kandydatów i sporządzenia obwieszczeń w tych sprawach. W tym samym czasie dyżury pełnili także członkowie Państwowej Komisji Wyborczej. W dniu głosowania dyżury były również pełnione w urzędach gmin, głównie w działach ewidencji ludności dla udzielania obwodowym komisjom wyborczym informacji i wyjaśnień w przypadkach pominięcia wyborcy w spisie wyborów. Ponadto, w niektórych urzędach przedłużono w dniu — czerwca br. czas pracy dla wydawania wyborcom zaświadczeń o prawie do głosowania i aktualizowania spisów wyborców.

2. Lokale wyborcze były otwarte od godz. 08.00 do 22.00. Głosowanie przebiegało w zasadzie bez zakłóceń. W niektórych obwodach wystąpiły drobne zdarzenia utrudniające przejściowo głosowanie oraz drobne incydenty o charakterze technicznym. Na przykład w Olsztynie w 6 lokalach głosowania nieznani sprawcy zakleili zamki do tych pomieszczeń. Mimo to w 5 obwodach głosowanie rozpoczęło się w ustawowo określonym czasie, o godz. 8.00, a w jednym z kilkuminutowym opóźnieniem. W obwodzie wyborczym w Strzekęcinie (woj. zachodniopomorskie) z powodu pożaru pomieszczenia przyległego do lokalu wyborczego nastąpiła 20-minutowa przerwa w głosowaniu. W kilku lokalach wyborczych – w gminie Kraków, w gminie Biłgoraj, w Łodzi oraz na obszarze rejonu wyborczego w Szczecinie, pojedynczy wyborcy kwestionowali to, iż w lokalu wyborczym znajdowały się symbole religijne. W obwodzie głosowania nr 7 w gminie Łask niewidomy wyborca wyniósł kartę do głosowania z lokalu wyborczego.

3. W dniu głosowania do komisji wyborczych kierowane też były uwagi od wyborców, którym odmówiono wydania karty do głosowania, ze względu na brak ich nazwisk w spisie wyborców. Dotyczyły one zwłaszcza wyborców zamieszkałych czasowo na danym terenie, którzy nie złożyli wniosku w ustawowym terminie – do 10 dnia przed głosowaniem. Zdarzały się uzasadnione interwencje z powodu niedokładnego sporządzenia spisów bądź ich niedokładnej aktualizacji, zwłaszcza w szpitalach. Były również odmowy wydania przez komisję obwodową karty do głosowania, gdyż jej otrzymanie zostało już potwierdzone podpisem w spisie wyborców. Z tego powodu wyborczynie z obwodu głosowania nr 158 w Warszawie złożyła zawiadomienie do Komendy Policji w Wilanowie o „przestępstwie podrobienia jej podpisu”.

4. Przy czynnościach głosowania i ustalania wyników głosowania w obwodach oraz przy pracach rejonowych i okręgowych komisji wyborczych mogli być obecni odpowiednio mężowie zaufania i pełnomocnicy komitetów wyborczych. Według informacji przekazanych Państwowej Komisji Wyborczej przez okręgowe i rejonowe komisje wyborcze, zarówno w obwodach głosowania jak i przy wykonywaniu czynności przez rejonowe i okręgowe komisje wyborcze rzadko korzystano z tej możliwości. Nie zgłosili zarzutów do protokołów głosowania i tylko sporadycznie wnosili drobne uwagi. Stwierdzono przypadek usunięcia męża zaufania z lokalu wyborczego. Taką uchwałę podjęła jedna z obwodowych komisji wyborczych w Stalowej Woli wobec męża zaufania Komitetu Wyborczego Prawica Rzeczypospolitej Polskiej, ponieważ swoim zachowaniem utrudniał on i dezorganizował pracę komisji: w szczególności systematycznie zaglądał do spisu wyborców, żądał karty do głosowania w celu spisania kandydatów, nieustannie komentował wystrój lokalu i sposób głosowania.

5. W większości obwodów komisje dokonały ustalenia wyników głosowania i sporządziły protokoły głosowania poprawnie, bez błędów wymagających ponownego liczenia głosów i sporządzenia protokołów. W celu sprawdzenia poprawności arytmetycznej wyników głosowania w obwodzie i poprawnego formalnie sporządzenia protokołów przez obwodowe komisje wyborcze, rejonowe komisje wyborcze, na podstawie art. 22 Ordynacji wyborczej, powołały w gminach pełnomocników

rejonowych. Pełnomocnikami zostali przede wszystkim pracownicy samorządowi gminy, z reguły pełniący funkcje urzędników wyborczych wyznaczonych w trybie art. 23 ust. 2 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw. Pełnomocnicy przy użyciu oprogramowania wyborczego, ustalonego przez Państwową Komisję Wyborczą uchwałą z dnia 16 marca 2009 r., dokonywali sprawdzenia zgodności arytmetycznej wyników głosowania na podstawie projektów protokołów głosowania i potwierdzali ich poprawność bądź wskazywali na niezgodność arytmetyczną danych, którą to niezgodność obwodowa komisja wyborcza wyjaśniała i odpowiednio usuwała. Procedura ta w istotnej mierze wpłynęła na stosunkowo rzadkie zwracanie protokołów w celu usunięcia błędów z rejonowej do obwodowej komisji wyborczej. Ustalone przez komisje wyniki głosowania były niezwłocznie podawane do publicznej wiadomości przez ich wywieszenie w siedzibach komisji, w miejscach dostępnych dla wyborców.

6. Rejonowe komisje wyborcze po otrzymaniu protokołów od obwodowych komisji wyborczych i sprawdzeniu prawidłowości ustalenia wyników głosowania w obwodach, ustaliły wyniki głosowania na obszarze swojej właściwości i przekazały je przy pomocy systemu elektronicznego właściwym okręgowym komisjom wyborczym. Następnie przewodniczący rejonowych komisji wyborczych przekazali protokoły wyników głosowania w rejonach wraz z protokołami głosowania w obwodach, właściwym okręgowym komisjom wyborczym. Okręgowe komisje wyborcze na podstawie protokołów wyników głosowania w rejonach ustaliły wyniki głosowania na poszczególne listy okręgowe i sporządziły protokoły wyników głosowania w okręgach wyborczych. Dane z protokołów zostały niezwłocznie przekazane przy pomocy systemu elektronicznego i telefaksem do Państwowej Komisji Wyborczej. Przy ustalaniu wyników głosowania przez rejonowe i okręgowe komisje wyborcze, sporządzaniu protokołów i przekazywaniu danych z protokołów rzadko byli obecni pełnomocnicy komitetów wyborczych. Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie danych otrzymanych z okręgowych komisji ustaliła komitety wyborcze, których listy okręgowe otrzymały co najmniej 5% ważnych głosów w skali kraju i spełniają warunek udziału w podziale mandatów oraz komitety, których listy okręgowe nie spełniają tego warunku. Wstępną informację o listach okręgowych uprawnionych do

uczestniczenia w podziale mandatów Państwowa Komisja Wyborcza podała do publicznej wiadomości na konferencji prasowej. Dane te były także udostępnione w Studiu Wyborczym działającym w siedzibie Komisji oraz w Internecie pod adresem www.pkw.gov.pl; pe2009.pkw.gov.pl. Sprawdzenia poprawności arytmetycznej wyników głosowania w obwodach przez pełnomocników rejonowych, sprawdzenia i ustalenia wyników głosowania przez rejonowe i okręgowe komisje wyborcze, a także ustalenia wyników głosowania w skali kraju i warunków uprawniających do uczestniczenia w podziale mandatów oraz podziału mandatów pomiędzy uprawnione komitety wyborcze i ustalenia ich liczby oraz nazwisk otrzymujących je kandydatów, dokonano przy wykorzystaniu techniki elektronicznej, na zasadach i w sposób określony w uchwale Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 16 marca 2009 r. w sprawie warunków i sposobu wykorzystywania techniki elektronicznej przy ustalaniu wyników głosowania i wyników wyborów oraz trybu przekazywania danych z protokołów za pośrednictwem sieci elektronicznego przekazywania danych w wyborach posłów do Parlamentu Europejskiego, zarządzonych na dzień 7 czerwca 2009 r. (M.P. Nr 19, poz. 243).

7. Państwowa Komisja Wyborcza, na podstawie protokołów dostarczonych przez okręgowe komisje wyborcze, ustaliła w dniu 8 czerwca 2009 r. protokolarnie zbiorcze wyniki głosowania w skali kraju, dokonała ogólnego podziału mandatów pomiędzy komitety wyborcze i podziału mandatów pomiędzy listy okręgowe oraz ustaliła, którzy kandydaci uzyskali mandat posła do Parlamentu Europejskiego. Dokumenty sporządzone według danych ustalonych w systemie informatycznym Komisja porównała z obliczeniami liczb mandatów przeprowadzonymi na podstawie danych z protokołów głosowania w okręgach wyborczych niezależnie od systemu informatycznego stwierdzając, że wyniki tych obliczeń są zgodne. Państwowa Komisja Wyborcza po dokonaniu powyższych ustaleń, sporządziła obwieszczenie o wynikach wyborów posłów do Parlamentu Europejskiego przeprowadzonych w dniu 7 czerwca 2009 r. i podała je w tym samym dniu do publicznej wiadomości na konferencji prasowej oraz przekazała do ogłoszenia w Dzienniku Ustaw. Obwieszczenie zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw Nr 88 , poz. 729 z dnia 10 czerwca 2009 r. Przy czynnościach ustalenia przez Państwową Komisję Wyborczą

wyników głosowania i wyboru posłów nie było pełnomocników komitetów wyborczych.

8. W dniu 9 czerwca 2009 r. w Pałacu na Wyspie w Łazienkach Królewskich Państwowa Komisja Wyborcza dokonała uroczystego wręczenia wybranym posłom zaświadczenia o wyborze na posła do Parlamentu Europejskiego. W uroczystości wziął udział Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Lech Kaczyński i Prezes Rady Ministrów Donald Tusk. Obecni byli także Prezes Trybunału Konstytucyjnego i Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego oraz ministrowie i pełnomocnicy komitetów wyborczych.

9. Przebieg głosowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego obserwowały delegacje centralnych komisji wyborczych Ukrainy i Macedonii. Członkowie delegacji obserwowali czynności wyborcze i przeprowadzili rozmowy z przewodniczącymi Okręgowych Komisji Wyborczej w Warszawie i Krakowie, odbyli też spotkanie z Państwową Komisją Wyborczą.

10. W maju 2009 r. w Państwowej Komisji Wyborczej przebywali eksperci Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (ODIHR) OBWE w celu wstępnej obserwacji przygotowań do wyborów do Parlamentu Europejskiego. Programem obserwacji objęto między innymi prace i działania Państwowej Komisji Wyborczej, a także Okręgowej Komisji Wyborczej w Krakowie. Po zakończeniu tej wizyty Państwowa Komisja Wyborcza otrzymała informację, iż w dniu wyborów ODIHR nie przewiduje prowadzenia obserwacji, bowiem wstępna obserwacja grupy ekspertów przyniosła pozytywną ocenę przygotowań wyborczych. Eksperci podkreślili profesjonalizm i bezstronność administracji wyborczej.

* W dniu 26 sierpnia 2009 r. Sąd Najwyższy podjął uchwałę w przedmiocie ważności wyborów posłów do Parlamentu Europejskiego przeprowadzonych 7 czerwca 2009 r.

UCHWAŁA SĄDU NAJWYŻSZEGO

z dnia 26 sierpnia 2009 r.

w sprawie wyborów do Parlamentu Europejskiego przeprowadzonych

w dniu 7 czerwca 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie całej Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i
Spraw Publicznych

Przewodniczący Prezes SN

Walerian Sanetra

Sędziowie SN:

Bogusław Cudowski

Katarzyna Gonera

Zbigniew Hajn

Józef Iwulski

Kazimierz Jaśkowski (sprawozdawca)

Zbigniew Korzeniowski

Roman Kuczyński

Jerzy Kuźniar

Zbigniew Myszka

Romualda Spyt

Jolanta Strusińska — Żukowska

Andrzej Wróbel

Protokolanci:

Paweł Nowacki

Ewa Przedwojska

z udziałem Zastępcy Prokuratora Generalnego Jerzego Szymańskiego i Zastępcy Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej Jana Kacprzaka po rozpoznaniu sprawy na posiedzeniu jawnym w dniu 26 sierpnia 2009 r., mając na uwadze, że:

1. Na mocy art. 134 ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r. Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego (Dz. U. Nr 25, poz. 219 ze zm.) Sąd Najwyższy rozpatruje protesty przeciwko ważności wyborów, ważności wyborów w okręgu lub wyborowi posła do Parlamentu Europejskiego i w drodze uchwały rozstrzyga o nieważności wyborów lub o nieważności wyboru posła.

Protesty rozpoznawane są dwustopniowo. W pierwszej kolejności Sąd Najwyższy w składzie trzech sędziów, w odniesieniu do protestu spełniającego wymagania przewidziane w Ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego,

wydaje opinię co do zarzutów protestu, a w razie stwierdzenia ich zasadności — co do wpływu naruszenia prawa na wynik wyborów (art. 137 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego).

Następnie Sąd Najwyższy w składzie całej Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych rozpatruje protesty na podstawie opinii wydanych przez składy trzyosobowe (art. 139 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego). W terminie 90 dni od dnia wyborów, na posiedzeniu z udziałem Prokuratora Generalnego i Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej może podjąć uchwałę o nieważności wyborów lub o nieważności wyboru posła (art. 139 ust. 2 w związku z art. 134 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego).

2. Do Sądu Najwyższego wpłynęły 43 protesty wyborcze. Rozpoznając je w składach trzyosobowych Sąd Najwyższy nie stwierdził zasadności żadnego z nich. Uznał, że 22 protesty są nieuzasadnione, a 21 pozostawił bez dalszego biegu z powodu niespełnienia wymagań przewidzianych w Ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego.

Blisko połowa protestów uznanych za nieuzasadnione, bo aż 10 z nich, została złożona przez osoby zarzucające naruszenie praw osób niewidomych przez niezapewnienie im tajności głosowania. Wyborcy ci nie są bowiem w stanie zaznaczyć na karcie do głosowania wybranego kandydata bez pomocy innej osoby. Zdaniem wnoszących protesty doszło w ten sposób do naruszenia przepisów o tajności głosowania, czyli w szczególności art. 2 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego, zaś pośrednio do pozbawienia ich prawa głosowania. Zarzucili także naruszenie zasady równości wynikającej z art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Uznając bezzasadność tych protestów Sąd Najwyższy stwierdził, że osoby niewidome nie są pozbawione prawa głosowania. Na mocy art. 109 Ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego w wyborach stosuje się bowiem niektóre przepisy ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. — Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 ze zm.), w tym art. 69, przewidujący możliwość udzielenia osobie niepełnosprawnej pomocy w głosowaniu przez inną osobę.

Natomiast kwestię takiego zorganizowania głosowania, aby osoba niewidoma mogła samodzielnie oddać głos, można rozważać jedynie w płaszczyźnie postulatu wobec ustawodawcy.

W czterech protestach wyborcy zarzucili, że obwodowe komisje wyborcze błędnie ustaliły wyniki głosowania, albowiem kandydat na posła, na którego każdy z nich głosował, według protokołów wyników głosowania otrzymał zero głosów. Uznając te protesty za bezzasadne, Sąd Najwyższy podniósł, że wnoszący je nie sformułowali żadnych konkretnych zarzutów wobec pracy komisji obwodowych ani też nie przedstawili dowodów, że głosowali na konkretnego kandydata. Nie jest możliwa weryfikacja ich twierdzeń przez ponowne obliczenie głosów, gdyż nie można dokonać identyfikacji kart do głosowania z uwagi na ich anonimowość. Nie można wykluczyć, że oddali głosy nieważne lub głosowali na innego kandydata.

W trzech protestach zarzucono naruszenie Ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego polegające na wyborze 50 posłów zamiast 54, jak stanowi jej art. 3 ust. 1. Zarzut ten jest bezzasadny, gdyż liczba 50 posłów została określona w umowie międzynarodowej, która na mocy art. 91 ust. Konstytucji ma pierwszeństwo w stosowaniu przed ustawą. Zgodnie bowiem z art. 190 ust. 2 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864 ze zm.), zmienionego przez art. 9 ust. 2 Aktu dotyczącego warunków przystąpienia Republiki Bułgarii i Rumunii oraz dostosowań w Traktatach stanowiących podstawę Unii Europejskiej (Dz. U. z 2007 r. Nr 122, poz. 843) w Polsce, z mocą od początku kadencji 2009 — 2014, wybieranych jest 50 posłów do Parlamentu Europejskiego.

Bezzasadność pięciu pozostałych protestów wynikała z błędnego rozumienia prawa przez wyborców lub niestwierdzenia przez Sąd Najwyższy zarzucanych naruszeń Ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego.

3. Prokurator Generalny wniósł o podjęcie uchwały stwierdzającej ważność wyborów posłów do Parlamentu Europejskiego przeprowadzonych w dniu 7 czerwca 2009 r.

Zdaniem Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej brak jest przesłanek do stwierdzenia nieważności wyborów do Parlamentu Europejskiego.

4. Po rozpatrzeniu opinii dotyczących protestów i rozważeniu stanowisk Prokuratora Generalnego i Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej, Sąd Najwyższy w składzie całej Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych stwierdza, że

brak jest podstaw do podjęcia uchwały o nieważności wyborów oraz o nieważności wyboru posłów do Parlamentu Europejskiego, których wyniki zostały ogłoszone w obwieszczeniu Państwowej Komisji wyborczej z dnia 8 czerwca 2009 r. o wynikach wyborów posłów do Parlamentu Europejskiego przeprowadzonych w dniu 7 czerwca 2009 r. (Dz. U. Nr 88, poz. 729).

* Państwowa Komisja Wyborcza w związku z rozstrzygnięciem Sądu Najwyższego w sprawie ważności wyborów w dniu 7 czerwca 2009 r. podjęła uchwałę o rozwiązaniu komisji wyborczych powołanych do ich przeprowadzenia. Komisja przekazała jednocześnie wszystkim osobom uczestniczącym w pracach tych komisji oraz w obsłudze wyborów uznanie i podziękowanie za tę działalność.

UCHWAŁA PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

z dnia 31 sierpnia 2009 r.

w sprawie rozwiązania okręgowych, rejonowych i obwodowych komisji wyborczych, powołanych w celu przeprowadzenia wyborów posłów do Parlamentu Europejskiego, zarządzonych na dzień 7 czerwca 2009 r.

Na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r. - Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego (Dz. U. Nr 25, poz. 219 z późn. zm. ¹⁾) Państwowa Komisja Wyborcza uchwala, co następuje:

§ 1. Rozwiązuje się, w związku z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 26 sierpnia 2009 r. w sprawie wyborów do Parlamentu Europejskiego przeprowadzonych w dniu 7 czerwca 2009 r. (sygn. akt III SW 48/09), okręgowe, rejonowe i obwodowe komisje wyborcze, powołane w celu przeprowadzenia wyborów posłów do Parlamentu

Europejskiego, zarządzonych na dzień 7 czerwca 2009 r., po wykonaniu ich ustawowych zadań.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Panie i Panowie
Przewodniczący Okręgowych Komisji Wyborczych
Przewodniczący Rejonowych Komisji Wyborczych
Przewodniczący Obwodowych Komisji Wyborczych
- powołanych do przeprowadzenia wyborów
do Parlamentu Europejskiego

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 26 sierpnia 2009 r. (Sygn. akt III SW 48/09) stwierdził, iż „brak jest podstaw do podjęcia uchwały o nieważności wyborów oraz o nieważności wyboru posłów do Parlamentu Europejskiego... przeprowadzonych w dniu 7 czerwca 2009 r.”. Oznacza to zakończenie procedury wyboru w Rzeczypospolitej Polskiej posłów do Parlamentu Europejskiego.

Państwowa Komisja Wyborcza pragnie, w związku z powyższym, podziękować wszystkim osobom wchodzącym w skład Okręgowych, Rejonowych i Obwodowych Komisji Wyborczych powołanych do przeprowadzenia wyborów do Parlamentu Europejskiego za pełne zaangażowanie w wykonanie ustawowych zadań wyborczych. Pozwoliło to na powszechne uznanie wyborów za rzetelne i uczciwe, przeprowadzone zgodnie z wymogami prawa i sprawnie organizacyjnie.

Tym samym, zdaniem Państwowej Komisji Wyborczej, utrwala się w opinii społecznej zaufanie do organów wyborczych oraz przekonanie o profesjonalnej obsłudze wyborów przez administrację wyborczą działającą w ramach struktur organów jednostek samorządu terytorialnego, administracji rządowej oraz Krajowego Biura Wyborczego.

* Państwowa Komisja Wyborcza udzieliła wyjaśnień i opinii na pytania w sprawach stosowania przepisów prawnych.

- w sprawie stosowania przez obwodowe komisje wyborcze przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2002 Nr 101, poz. 926 z późn. zm.) zajęła stanowisko następujące:

„Z treści przepisów powołanej ustawy wynika, iż administratorem danych jest podmiot, który posiada kompetencje w stosunku do danych podlegających przetwarzaniu – faktycznie decyduje o celach i środkach przetwarzania danych osobowych, czyni to we własnym imieniu, oraz ponosi za to odpowiedzialność. W przypadku podmiotów działających w sferze publicznej, o tym czy dany organ jest administratorem danych decyduje przede wszystkim rodzaj i charakter nadanych mu przez prawo kompetencji z zakresu spraw publicznych oraz wyznaczone ustawowo zadania.

Obwodowe komisje wyborcze (ds. referendum), które na podstawie ustaw regulujących zasady przeprowadzania danych wyborów (referendum), od otrzymania w przeddzień wyborów lub referendum spisu wyborców (spisu osób uprawnionych do udziału w referendach), aż do przekazania protokołu głosowania organowi wyborczemu wyższego rzędu są jedynym dysponentem spisu wyborców. Po otrzymaniu informacji o przyjęciu protokołu głosowania przewodniczący komisji przekazuje spis wyborców w depozyt wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta). Dokumenty stanowiące depozyt przechowywane są w archiwum urzędu i mogą być udostępnione wyłącznie na żądanie Sądu Najwyższego, sądów powszechnych i prokuratury.

W związku z tym, w czasie, w którym właściwa obwodowa komisja dysponuje spisem wyborców to ona decyduje o celach i środkach przetwarzania danych osobowych w nim zawartych; jest zatem administratorem tych danych w rozumieniu przepisów ustawy o ochronie danych osobowych.

Należy jednocześnie zwrócić uwagę, że obwodowa komisja wyborcza lub ds. referendum przetwarza dane osobowe na podstawie i wyłącznie w zakresie określonym przepisami ustaw wyborczych.

W związku z powyższym, w ocenie Państwowej Komisji Wyborczej, członkowie komisji obwodowych, jako osoby wchodzące w skład organu będącego administratorem danych osobowych, podczas czynności związanych

z przeprowadzeniem wyborów bądź referendum, nie muszą posiadać upoważnienia do przetwarzania danych, o którym mowa w art. 37 powołanej ustawy”.

- w sprawie zarządzenia zastępczego wojewody o wygaśnięciu mandatu radnego wyjaśniła: „Zgodnie z art. 98a ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z późn. zm.) do zarządzeń zastępczych wojewody w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu radnego stosuje odpowiednio przepisy art. 98 powołanej ustawy. Art. 98 ust. 5 ustawy o samorządzie gminnym stanowi, że rozstrzygnięcia nadzorcze stają się prawomocne z upływem terminu do wniesienia skargi bądź z datą oddalenia lub odrzucenia skargi przez sąd. Jak stwierdził Naczelny Sąd Administracyjny w postanowieniu z dnia 1 czerwca 2000 r. (sygn. akt II SA 1331-1332/00) „wykonalność rozstrzygnięcia nadzorczego należy łączyć z jego prawomocnością. Nie jest ono wykonalne przed upływem terminów określonych w art. 98 ust. 5 ustawy o samorządzie gminnym.” Z uwagi na powyższe określony w art. 193 ust. 1 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. — Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. z 2003 r. Nr 159, poz. 1547, z późn. zm.) termin przeprowadzenia wyborów uzupełniających należy liczyć od dnia uprawomocnienia się zarządzenia zastępczego wojewody”.
- w sprawie terminu i sposobu przeprowadzenia wyborów rady i wójta gminy Jaślicka w woj. podkarpackim, utworzonej z dniem 1 stycznia 2010 r. mocą rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 lipca 2009 r. (Dz. U. Nr 120, poz. 1000) – wyjaśniła, że: „...radni Rady Gminy Dukła, którzy utracą mandaty w dniu 1 stycznia 2010 r. w związku z utworzeniem Gminy Jaślicka, będą mogli wziąć udział w wyborach do rady nowej gminy, nawet jeżeli Rada Gminy Dukła nie zdąży przed tymi wyborami stwierdzić wygaśnięcia ich mandatów. Zadania rady i wójta gminy związane z organizacją wyborów do Rady Gminy Jaślicka powinna wykonać osoba pełniąca funkcję organów gminy. Należy zauważyć, że ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z późn. zm.), w przeciwieństwie do ustaw

określających ustrój powiatów i samorządów województw, nie reguluje kwestii związanych z powołaniem osoby pełniącej funkcje organów nowo powstałej gminy. Państwowa Komisja Wyborcza zwróciła uwagę na ten problem Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji, podkreślając, że osoba taka powinna zostać powołana, gdyż jej brak, poza oczywistymi niedogodnościami dla mieszkańców i funkcjonowania gminy, uniemożliwiłby (a przynajmniej znacząco utrudnił) przeprowadzenie wyborów wójta i rady gminy. Komisja wskazała, że jeżeli z analizy przeprowadzonej przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji wyniknie, że obowiązujące przepisy uniemożliwiają powołanie osoby pełniącej funkcję organów gminy, konieczne byłoby zgłoszenie pilnego projektu ustawy o zmianie ustawy o samorządzie gminnym”. Ponadto, Państwowa Komisja Wyborcza dokonała zmiany swojej uchwały z dnia 8 stycznia 2007 r. dotyczącej wytycznych w przedmiocie przygotowania i przeprowadzenia wyborów do rad oraz wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) w toku kadencji w latach 2006-2010 (M. P. Nr 3, poz. 20); zgodnie ze zmianą wybory do nowych rad są przeprowadzane w ciągu 90 dni od dnia utworzenia jednostki samorządu terytorialnego.

* **Państwowa Komisja Wyborcza zakończyła badanie** informacji finansowych partii politycznych o otrzymanej subwencji i wydatkach poniesionych z subwencji w 2008 r. oraz sprawozdań partii o źródłach pozyskania środków finansowych w 2008 r. (art. 34a ust. 1 i 38a ust. 1 ustawy o partiach politycznych – Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 857 z późn. zm.).

* Obowiązek złożenia informacji finansowej o otrzymanej subwencji i poniesionych przez partię wydatkach z subwencji w 2008 r. miało 9 partii politycznych: 7 partii, które w wyborach do Sejmu w dniu 21 października 2007 r. spełniały wymogi określone w art. 28 ust. 1 pkt 1 lub 2 ustawy o partiach politycznych, tj. otrzymały na swoje listy co najmniej 3% a koalicje partii co najmniej 6% ważnie oddanych głosów (są to partie: Platforma Obywatelska RP, Polskie Stronnictwo Ludowe, Partia Demokratyczna-demokraci.pl, Prawo i Sprawiedliwość, Socjaldemokracja Polska, Sojusz Lewicy Demokratycznej, Unia Pracy), oraz 2 partie, które w wyborach w 2007 r. nie spełniły warunku uzyskania 3% głosów, ale otrzymały

w 2008 r. ostatnią ratę subwencji za rok 2007, uzyskanej w wyborach w 2005 r. (są to partie: Liga Polskich Rodzin i Samoobrona RP).

Państwowa Komisja Wyborcza przyjęła informację o wydatkach z subwencji wszystkich 9 partii politycznych, w tym 5 partii – bez zastrzeżeń (Polskie Stronnictwo Ludowe, Platforma Obywatelska RP, Socjaldemokracja Polska, Sojusz Lewicy Demokratycznej, Unia Pracy), a 4 partii ze wskazaniem uchybień: Partii Demokratycznej demokraci.pl oraz Ligi Polskich Rodzin – ponieważ przekazały na Fundusz Ekspercki kwoty mniejsze niż 5% subwencji, co narusza wymogi art. 30 ustawy, Samoobrony Rzeczypospolitej Polskiej – która na Fundusz Ekspercki nie przekazała żadnych środków, Prawa i Sprawiedliwości ponieważ środki Funduszu Eksperckiego wydatkowano na cele niezgodne z ustawowym przeznaczeniem, co stanowi naruszenie art. 30 ust. 4 ustawy.

Państwowa Komisja Wyborcza przypomniała jednocześnie na swojej stronie internetowej www.pkw.gov.pl w jakiej wysokości subwencja przysługuje uprawnionym partiom w latach 2008 i 2009 .

Informacja o wysokości subwencji na działalność statutową przysługujących partiom politycznym w latach 2008 i 2009

Nazwa partii	Wysokość subwencji za 2008 r. (zł)	Przewidywana wysokość subwencji za 2009 r.** (zł)
Platforma Obywatelska Rzeczypospolitej Polskiej	37 966 470,31	40 430 797,40
Prawo i Sprawiedliwość	35 508 066,85	37 805 465,31
Polskie Stronnictwo Ludowe	14 201 375,95	15 119 448,77
Sojusz Lewicy Demokratycznej*	13 515 020,02	14 388 733,69
Socjaldemokracja Polska*	3 329 787,54	3 545 050,33
Partia Demokratyczna - demokraci.pl*	2 252 503,34	2 398 122,28
Unia Pracy*	489 674,64	521 330,93
Łącznie	107 262 898,65	114 208 948,71

Objaśnienia:

* Wysokość subwencji została ustalona przez podział łącznej kwoty przysługującej Koalicji Wyborczej Lewica i Demokraci SLD+SDPL+PD+UP w proporcjach ustalonych w umowie koalicyjnej (Sojusz Lewicy Demokratycznej — 69%, Socjaldemokracja Polska — 17%, Partia Demokratyczna – demokraci.pl — 11,5%, Unia Pracy — 2,5%).

** Wysokość przewidywanej subwencji za 2009 r. została ustalona z uwzględnieniem kwot za jeden głos, o których mowa w art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 857 z późn. zm.), ustalonych rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 7 listopada 2008 r. w sprawie podwyższenia kwoty subwencji dla partii politycznej albo koalicji wyborczej (Dz. U. Nr 207, poz. 1301), które weszło w życie z dniem 1 stycznia 2009 r.

* Państwowa Komisja Wyborcza zbadała również i podjęła rozstrzygnięcia w sprawie sprawozdań partii politycznych o źródłach pozyskania środków finansowych, w tym o kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania oraz wydatkach poniesionych ze środków Funduszu Wyborczego w 2008 r. Sprawozdanie złożyło 79 partii politycznych.

Państwowa Komisja Wyborcza przyjęła bez zastrzeżeń sprawozdania 59 partii politycznych (tj. partii: Polska Partia Socjalistyczna, Ruch Odbudowy Polski, Partia Demokratyczna-demokraci.pl, Polska Partia Ekologiczna Zielonych, Unia Polityki Realnej, Polska Partia Odbudowy Kraju, Polski Ruch Uwłaszczeniowy, Polska Wspólnota Narodowa, Krajowa Partia Emerytów i Rencistów, Narodowe Odrodzenie Polski, Forum Samorządowe, Ruch Katolicko-Narodowy, Sojusz Lewicy Demokratycznej, Porozumienie Polskie, Przymierze Ludowo-Narodowe, Prawo i Sprawiedliwość, Platforma Obywatelska Rzeczypospolitej Polskiej, Unia Polskich Ugrupowań Monarchistycznych, Polska Partia Ekologiczna, Liga Obrony Suwerenności, Partia Postępu Antyklerykalna Polska, Partia Dzieci i Młodzieży, Chrześcijańska Demokracja, Chrześcijańska Demokracja III Rzeczypospolitej Polskiej, Polska Partia Narodowa, Stronnictwo Pracy, Inicjatywa Rzeczypospolitej Polskiej, Przymierze dla Polski, Stronnictwo Narodowe im. Dmowskiego Romana, Polska Partia Pracy, Związek Weteranów Wojny, Stronnictwo Narodowe, Ruch Odrodzenia Gospodarczego im. Edwarda Gierka "Nowa Lewica", Unia Lewicy III RP, Polskie Forum Osób Niepełnosprawnych i Specjalnej Troski, "Ruch Patriotyczny", Stronnictwo Polska Racja Stanu, Polskie Porozumienie Przedsiębiorczości i Pracy, Nowa Wizja Polski, Polskie Stronnictwo Ludowe "Piaś", Sztandar Matki Boskiej Licheńskiej Bolesnej Królowej Polski, Porozumienie Pokoleń, Obrona Narodu Polskiego, Ruch Ludowo-Narodowy, Partia Kobiet, Partia Zielonych, Konfederacja Polski Niepodległej, Samoobrona Odrodzenie, Samoobrona Patriotyczna, Narodowy Kongres Polski, Lewica i Demokraci, Stronnictwo „Odrodzenie Rzeczypospolitej”, Stronnictwo Konserwatywno-Ludowe, Elektorat, Stronnictwo Ludowe "Piaś", Partia

Regionów, Polska Socjalistyczna Partia Robotnicza, Ruch Społeczny Naprzód Polsko).

Sprawozdania 15 partii politycznych Komisja przyjęła ze wskazaniem stwierdzonych uchybień. Są to partie:

- Socjaldemokracja Polska oraz Unia Pracy; uchybienia polegają na niewprowadzeniu do umowy rachunku bankowego Funduszu Wyborczego zastrzeżenia o dopuszczalności wpłat jedynie czekiem, przelewem lub kartą płatniczą – art. 36a ust. 3 ustawy. Polskie Stronnictwo Ludowe – sprawozdanie sporządzono niezgodnie z urzędowo ustalonym wzorem – art. 38 ust. 2 ustawy. Liga Polskich Rodzin – uchybienia polegają na wydatkowaniu środków Funduszu Wyborczego na cele pozawyborcze, przyjęciu wpłaty darowizny w formie gotówkowej oraz wykazaniu zaniżonej wysokości wpłat – art. 35 ust. 1 i 2, art. 36a ust. 1 i 3. Racja Polskiej Lewicy, Komunistyczna Partia Polski, Demokratyczna Partia Lewicy, Jedność Rzemieślniczo-Kupiecka, Organizacja Narodu Polskiego-Liga Polska, Polski Ruch Monarchistyczny, Platforma Janusza Korwin-Mikke – uchybienia polegają na wykazaniu w sprawozdaniach kwot niezgodnych z dokumentacją bądź niepotwierdzonych dokumentami – art. 41 ustawy. Zieloni 2004 – uchybienie polega na niewłaściwym wydatkowaniu środków finansowych – art. 34 ust. 3, art. 36 ust. 3, art. 41 ustawy. Związek Słowiański oraz Stronnictwo "Piaś" – uchybienia polegają na prowadzeniu gospodarki finansowej w sposób niezgodny z przepisami – art. 35 ust. 1, art. 36a ust. 3, art. 38 ust. 1 i 2 i art. 41 ustawy. Partia Piratów – uchybienie polega na złożeniu sprawozdania po upływie terminu – art. 38 ust. 1 ustawy.

Sprawozdania 5 partii politycznych zostały odrzucone wskutek nieprawidłowości kwalifikowanych ustawowo: Stronnictwa Demokratycznego – z powodu pozyskiwania przez partię dochodów z majątku z niedozwolonych źródeł, tj. naruszenia art. 24 ust. 4 pkt 3 ustawy; Samoobrony RP – z powodu finansowania wydatków wyborczych poza Funduszem Wyborczym, tj. wbrew art. 35 ust. 2 ustawy; Partii Zielonych RP – z powodu pozyskania środków finansowych od osób prawnych co stanowi naruszenie art. 25 ust. 1 ustawy; Prawicy Rzeczypospolitej – z powodu finansowania zobowiązań środkami finansowymi pochodzącymi z pożyczek udzielanych przez osoby prywatne, tj. z niedozwolonych źródeł – art. 38a ust. 4 ustawy; Chrześcijańskiej Inicjatywy

Spółecznej – z powodu prowadzenia gospodarki finansowej poza rachunkiem bankowym, tj. wbrew art. 24 ust. 8 ustawy.

Komunikaty Państwowej Komisji Wyborczej o przyjętych i odrzuconych informacjach finansowych: o subwencji oraz sprawozdaniach partii politycznych za 2008 r. zostały ogłoszone w Monitorze Polskim nr 50, poz. 736 i 737 z dnia 7 sierpnia 2009 r.

* W miesiącach czerwiec-sierpień 2009 r. odbyły się w 83 gminach wybory uzupełniające do 60 rad gmin i 23 rad miejskich, oraz w 3 gminach wybory przedterminowe: w dniu 14 czerwca – wójta Gminy Tarnowiec (woj. podkarpackie), 9 sierpnia – wójta Gminy Wydminy (woj. warmińsko-mazurskie), 30 sierpnia – wójta Gminy Perzów (woj. wielkopolskie).

Przeprowadzono 3 referenda gminne: w dniu 21 czerwca – w sprawie odwołania Rady Gminy i Wójta Gminy w Złotnikach Kujawskich (woj. kujawsko-pomorskie), w dniu 2 sierpnia – w sprawie odwołania Wójta Gminy Jerzmanowice-Przegonia (woj. małopolskie), w dniu 23 sierpnia – w sprawie odwołania Burmistrza Miasta i Gminy Mikstat (woj. wielkopolskie). Wszystkie referenda były nieważne gdyż frekwencja w nich była mniejsza niż 3/5 biorących udział w wyborze tych organów. Wyniosła ona: w Złotnikach Kujawskich - 21,48% podczas gdy w wyborach w 2006 r. – 49,41%; w Jerzmanowicach Przegonii – 17,94% a w wyborach w 2006 r. – 54,33%; w Mikstacie 12,08% gdy w wyborach w 2006 r. – 50,80%. Bieżące terminarze wyborów i referendów są dostępne na stronie internetowej www.pkw.gov.pl.

WSPÓLDZIAŁANIE I WYMIANA DOŚWIADCZEŃ

* W dniu 19 czerwca 2009 r. Sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej K. Czaplicki na zaproszenie Fundacji Civis Polonus oraz Instytutu Spraw Publicznych uczestniczył w seminarium poświęconym problematyce przekazywania i upowszechniania informacji dotyczących wyborów, kandydatów, organów wybieralnych. Uczestniczył w panelu eksperckim na ten temat.

* W dniach 2-3 lipca 2009 r. Sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej K. Czaplicki uczestniczył w seminarium Stowarzyszenia Urzędników Wyborczych, poświęconym ocenie wyborów do Parlamentu Europejskiego, które odbyło się w

Budapeszcie. Tematem wystąpienia Sekretarza były: „Wybrane aspekty wykonywania przez obywateli Unii prawa głosowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego”. W prezentacji swojej przypomniał główne aspekty prawne i praktyczne procedury wyborczej w tym zakresie, a mianowicie:

1. Zgodnie z art. 9 Aktu Rady z dnia 20 września 1976 r. dotyczącego wyborów członków Parlamentu Europejskiego w powszechnych wyborach bezpośrednich „nikt nie może głosować więcej niż jeden raz w wyborach członków Parlamentu Europejskiego”.

Ta ogólna zasada została doprecyzowana w Dyrektywie Rady 93/109/WE z dnia 6 grudnia 1993 r. ustanawiającej szczegółowe warunki wykonywania prawa głosowania i kandydowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego przez obywateli Unii mających miejsce zamieszkania w Państwie Członkowskim, którego nie są obywatelami. W myśl bowiem art. 4 ust. 1 Dyrektywy, prawo głosowania może być wykonywane albo w Państwie Członkowskim miejsca zamieszkania albo w Państwie Członkowskim pochodzenia, i dalej ..., że nikt nie może głosować więcej niż jeden raz podczas tych samych wyborów.

Przepisy Dyrektywy z grudnia 1993 r. ustanawiają też mechanizmy niezbędne do wykonania art. 4, poprzez system wymiany informacji pomiędzy Państwami Członkowskimi o obywatelach Unii, którzy prawo głosowania lub prawo do kandydowania zamierzają wykonywać w Państwie Członkowskim miejsca zamieszkania (art. 13 Dyrektywy). Państwo Członkowskie miejsca zamieszkania ma obowiązek powiadomić właściwe Państwo Członkowskie pochodzenia o wpisie na listę wyborców lub na listę kandydatów jego obywateli, zaś Państwo Członkowskie pochodzenia jest obowiązane wprowadzić do przepisów prawa krajowego odpowiednie regulacje zapobiegające możliwości głosowania lub kandydowania przez tych wyborców w więcej niż jednym Państwie Członkowskim.

2. Na gruncie polskiego prawa wyborczego kwestie prawa głosowania i prawa do kandydowania obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi

w wyborach do Parlamentu Europejskiego bezpośrednio regulowane są w ustawie z dnia 23 stycznia 2004 r. – Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego (art. 8, 9, 33, 37 i 64).

Prawo głosowania w Polsce jako Państwie Członkowskim miejsca zamieszkania może wykonywać obywatel Unii, który w dniu wyborów kończy 18 lat oraz stale zamieszkuje (zgodnie z prawem) w Polsce i wpisał się na własny wniosek do stałego rejestru wyborców w miejsce zamieszkania najpóźniej w 30 dniu od zarządzenia wyborów.

Prawo do kandydowania ma zaś obywatel Unii posiadający prawo głosowania i spełniający szczegółowe warunki ustawowe (m. in. wiek 21 lat oraz stałe zamieszkiwanie od co najmniej 5 lat).

Jedną z przesłanek warunkujących wykonywanie przez obywateli Unii praw wyborczych na obszarze Polski jest zatem wpis do rejestru wyborców.

Rejestr wyborców jest to zbiór danych o osobach uprawnionych do udziału w wyborach prowadzony i aktualizowany bieżąco przez każdą gminę dla wyborców w niej zamieszkałych. Rejestr podlega nadzorowi Państwowej Komisji Wyborczej. Sposób jego prowadzenia określają natomiast przepisy ustawy wyborczej parlamentarnej oraz akt wykonawczy Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, w którym ustalono też tryb przekazywania informacji pomiędzy Państwami Członkowskimi, o którym mowa w art. 13 Dyrektywy z 1993 r., oraz sposób postępowania z informacjami pozyskanymi. Organem odpowiedzialnym za prowadzenie systemu obiegu informacji jest Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

W myśl tych przepisów zawiadomienia o obywatelach polskich, którzy zgłosili chęć udziału w wyborach do Parlamentu Europejskiego w innym państwie aniżeli Polska są przekazywane do właściwych gmin, w których wyborca jest wpisany do rejestru wyborców. W konsekwencji otrzymanie takiego zawiadomienia powoduje nie ujęcie lub skreślenie wyborcy ze spisu wyborców w Polsce.

Analogicznie, gminy przekazują do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji informacje o obywatelach Unii Europejskiej niebędących

obywatelami polskimi, którzy wpisali się do stałego rejestru wyborców. Ministerstwo przekazuje te informacje do właściwych organów w innych państwach Unii Europejskiej. Informacja ta powinna spowodować, że osoby te nie będą ujęte w spisie wyborców w wyborach organizowanych w Polsce przez ich państwa pochodzenia oraz w spisach wyborców w tych państwach.

W przypadku, gdyby wyborca uczestniczył w głosowaniu w tych samych wyborach do Parlamentu Europejskiego więcej niż jeden raz, popełnia wykroczenie zagrożone sankcją kary grzywny (art. 155 ustawy).

3. Prezentacja niniejsza ma na celu zasygnalizowanie problemu, który w praktyce mógłby zdeformować ogólną zasadę, że wyborca może wykonywać prawo głosowania lub/i prawo do kandydowania tylko w jednym Państwie Członkowskim w tych samych wyborach.

Systemowe rozwiązania zawarte w Dyrektywie z grudnia 1993 r. ukierunkowane są bowiem przede wszystkim na stworzenie w wyborach Parlamentu Europejskiego gwarancji dla zasady niedyskryminacji między osobami mającymi obywatelstwo danego państwa a osobami będącymi obywatelami innego państwa, z uwzględnieniem prawa do swobodnego przemieszczania się i przebywania. Temu celowi służy możliwość wyboru Państwa Członkowskiego, w którym będzie wykonywane prawo do głosowania lub/i kandydowania. Również instrumentarium prawne reguluje szczegółowo tryb postępowania właśnie w takich przypadkach (m. in. art. 7, 9, 10 i 13 Dyrektywy).

Problem może natomiast powstać w sytuacji udziału w wyborach do Parlamentu Europejskiego osób o tzw. podwójnym obywatelstwie. Na przykład, polskie prawo dopuszcza możliwość posiadania przez obywatela polskiego również obywatelstwa innego państwa. Ustawa o obywatelstwie polskim stanowi bowiem jedynie, iż obywatel polski w myśl prawa polskiego nie może być równocześnie uznany za obywatela innego państwa. Podobne konstrukcje prawne można niewątpliwie znaleźć w ustawodawstwie innych państw, w tym również Państw Członkowskich.

Nabycie obywatelstwa innego państwa najczęściej następuje albo przez pochodzenie albo przez nadanie (przyznanie), przy czym nie zawsze jest to związane z koniecznością zrzeczenia się poprzedniego obywatelstwa.

To zaś oznacza, iż osoba posiadająca „podwójne obywatelstwo” mogłaby uczestniczyć w tych samych wyborach do Parlamentu Europejskiego dwukrotnie: w jednym Państwie Członkowskim jako obywatel tego państwa i w drugim Państwie Członkowskim jako obywatel tego drugiego państwa. Przykładowo, wyborca posiadający podwójne obywatelstwo mógłby głosować w Polsce jako obywatel polski, a w innym państwie Unii jako obywatel tego państwa. Z reguły bowiem państwa nie informują się wzajemnie o nadaniu obywatelstwa obywatelowi innego państwa.

Żadne też Państwo Członkowskie nie przekazuje innym Państwom Członkowskim – z braku podstaw prawnych, ale i chyba braku, jak na razie, technicznych możliwości – informacji o swoich obywatelach ujętych na listach wyborców.

Nie ma też, z powodów ochrony danych osobowych, możliwości ogólnounijnego dostępu do list wyborców z poszczególnych Państw Członkowskich, co pozwalałoby na sprawdzenie, czy dany wyborca chce rzeczywiście wykonać prawo głosowania wyłącznie w jednym państwie.

Weryfikacja wykonywania prawa do kandydowania tylko w jednym Państwie Członkowskim jest prostsza i możliwa, chociaż w obecnym stanie prawnym dotyczyć może wyłącznie osób wybranych.

Sądzę, iż opisana sytuacja może w praktyce nie występować lub być marginalnie nieuczciwie wykorzystywana, ale niewątpliwie jest warta zasygnalizowania, a może też i przeprowadzenia dyskusji.

* W dniu 14 lipca 2009 r. na prośbę Europejskiego Instytutu na rzecz Demokracji, członek Państwowej Komisji Wyborczej sędzia S. Jaworski oraz dyrektorzy w Krajowym Biurze Wyborczym B. Tokaj i K. Lorentz odbyli spotkanie studyjne z przedstawicielami 11 krajów regionu Euroazji. Zaprezentowano rozwiązania prawne i doświadczenia praktyki polskiego systemu wyborczego.

* W dniach 16 i 17 lipca 2009 r. członek Państwowej Komisji Wyborczej sędzia A. Mączyński uczestniczył, na prośbę MSZ, w spotkaniu eksperckim OBWE, które odbyło się w Wiedniu i było poświęcone różnym aspektom prawa wyborczego.

INFORMACJE PRAWNE I BIEŻĄCE

* Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 21 lipca 2009 r. (Sygn. akt K7/09) orzekł w przedmiocie niezgodności z Konstytucją – art. 91 ust. 3 Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu, art. 74 ust. 3 Ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego oraz art. 80 ust. 2 ustawy o wyborze Prezydenta RP. Wyrok TK daje możliwość wzruszenia orzeczeń wydanych na podstawie wymienionych przepisów ustaw wyborczych dotyczących szczególnego trybu ochrony przed rozpowszechnianiem nieprawdziwych informacji w czasie kampanii wyborczej. Wyrok jest ogłoszony w Dz. U. Nr 119, poz. 999.

* Naczelny Sąd Administracyjny na rozprawie w dniu 3 czerwca 2009 r. rozpatrzył skargę kasacyjną Wojewody K. P. od wyroku Sądu Wojewódzkiego w B. w sprawie ze skargi Rady Miejskiej w G. na zarządzenie zastępcze Wojewody w przedmiocie wygaśnięcia mandatu radnego. Sąd uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Wojewódzkiemu Sądowi Administracyjnemu w B. (Sygn. akt II OSK 384/09)

W uzasadnieniu NSA wskazał, co następuje:

1. Wyrokiem z dnia 18 listopada 2008 r., II SA/Bd 747/08 Wojewódzki Sąd Administracyjny w B. uchylił zaskarżone przez Radę Miejską w - G. zarządzenie zastępcze Wojewody K.P. z dnia 14 lipca 2008 r., nr 292/2008 w przedmiocie wygaśnięcia mandatu radnego. Wyrok ten został wydany w następującym stanie sprawy:

T. M. radny Rady Miejskiej w G. w dniu 28 lutego 2008 r., pisemnie zrzekł się mandatu radnego.

Wojewoda pismem z dnia 4 czerwca 2008 r. wezwał Radę Miejską do podjęcia na podstawie art. 190 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja

wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (dalej powoływanej jako „Ordynacja”) uchwały stwierdzającej wygaśnięcie mandatu T. M.

W dniu 9 czerwca 2008 r. T.M. cofnął zrzeczenie się mandatu radnego, a Rada na sesji w dniu 1 lipca 2008 r. nie podjęła uchwały stwierdzającej wygaśnięcie tego mandatu.

Zarządzeniem zastępczym z dnia 14 lipca 2008r., nr 292/2008, wydanym na podstawie art.98a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001, nr 142, poz.1591 ze zm. dalej powoływana jako „u.s.g.”) w związku z art. 190 ust. 2 Ordynacji, Wojewoda K. P. stwierdził wygaśnięcie mandatu T. M. radnego Rady Miejskiej w G. w wyniku rezygnacji przez niego z pełnienia tego mandatu. T. M. złożył pisemną rezygnację z mandatu radnego, więc Rada miała obowiązek „wygaszenia” jego mandatu. Bez znaczenia jest późniejsze cofnięcie zrzeczenia się mandatu, bowiem Ordynacja wyborcza nie przewiduje instytucji przywrócenia mandatu, który zgodnie z prawem wygasł.

W skardze na zarządzenie zastępcze Rada Miejska wyraziła pogląd, że dla wygaśnięcia mandatu konieczne jest zarówno zrzeczenie się mandatu, jak i podjęcie uchwały przez Radę. Ponieważ oświadczenie radnego o cofnięciu rezygnacji jest prawnie skuteczne, więc nie było podstaw do stwierdzenia przez Radę wygaśnięcia mandatu.

2. Wojewódzki Sąd Administracyjny w B. wyrokiem z dnia 18 listopada 2008 r., II SA/Bd 747/08 uchylił zarządzenie zastępcze Wojewody z dnia 14 lipca 2008 r., nr 292/2008 w przedmiocie wygaśnięcia mandatu radnego T. M.

Dla wygaśnięcia mandatu radnego konieczne jest zarówno oświadczenie radnego o zrzeczeniu się swego mandatu, jak i uchwała rady autorytatywnie potwierdzająca to zrzeczenie (art. 190 ust.1 pkt 2 Ordynacji), a w razie jej braku - zarządzenie zastępcze wojewody w tej sprawie (art. 98a u.s.g.). W przyznanym rademu prawie swobodnego decydowania o odmowie złożenia ślubowania i o zrzeczeniu się mandatu, mieści się również prawo do cofnięcia takiego oświadczenia, z którego można skorzystać do chwili podjęcia przez radę uchwały stwierdzającej wygaśnięcie mandatu.

Deklaratoryjny charakter uchwały rady gminy o wygaśnięciu mandatu, nie

przekreśla skutku kształtującego tej uchwały. Dlatego dopiero w chwili wydania takiego aktu indywidualnego, jego adresata wiąże skutecznie ukształtowana indywidualna sytuacja prawna.

Rada Miejska zobligowana była do uwzględnienia cofnięcia oświadczenia o zrzeczeniu się mandatu przez T. M.

3. Wojewoda K. P. w skardze kasacyjnej od wyroku z dnia 18 listopada 2008 r. wniósł o jego uchylenie w całości i merytoryczne rozpoznanie skargi, a w razie stwierdzenia przez Naczelną Sąd Administracyjny braku podstaw do merytorycznego rozpoznania skargi - o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji oraz zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucono naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 190 ust. 1 pkt 2 Ordynacji.

W przypadkach określonych w art. 190 ust. 1 Ordynacji, rada „stwierdza” wygaśnięcie mandatu, a zatem jest zobowiązana to uczynić. Zarządzenie zastępcze (art.98a u.s.g.) usuwa jedynie lukę powstałą na skutek braku powyższego działania organu gminy.

Sąd I instancji mylnie przyjął, iż pisemne zrzeczenie się mandatu (art. 190 ust.1 pkt Ordynacji) nie skutkuje wygaśnięciem mandatu. Zrzeczenie się mandatu ma charakter jednostronnej czynności prawnej skierowanej do określonego adresata, która dla wywołania skutków prawnych nie wymaga zgody jej adresata. Dla wygaśnięcia mandatu ustawodawca wymaga jedynie dokonania pisemnego zrzeczenia się mandatu.

Wygaśnięcie mandatu następuje z mocy prawa (*ex lege*) wskutek złożenia pisemnego oświadczenia o zrzeczeniu się mandatu. W przeciwnym razie trzeba by przyjąć, iż wygaśnięcie mandatu, które następuje z mocy prawa (*ex lege*), miałyby jednocześnie charakter warunkowy (warunek zawieszający) dopóki nie zostałyby podjęta uchwała stwierdzająca wygaśnięcie mandatu. Jednak taka interpretacja nie ma oparcia w obowiązującym prawie.

Trybunał Konstytucyjny stwierdził, „zarówno akt podejmowany przez wojewodę, jak i zastępowana przezeń uchwała rady gminy stwierdzają wystąpienie określonej okoliczności. Wygaśnięcie mandatu radnego na skutek zaistnienia jednej z przesłanek wymienionych w art.190 ust.1 Ordynacji (...) następuje co do zasady, z

mocy samego prawa (*ex lege*) i bezwarunkowo, w dniu zaistnienia zdarzenia wskazanego w hipotezie normy. (...) Zatem zachodzi daleko idące podobieństwo funkcji wypełnianych przez uchwałę rady gminy stwierdzającą wygaśnięcie mandatu radnego oraz przez zarządzenie zastępcze wojewody o tożsamej treści. Obie czynności zmierzają bowiem do autorytatywnego potwierdzenia (*ex tunc*) skutku prawnego, jaki wystąpił z mocy ustawy” (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 lipca 2007 r., P 19/04).

Mandat radnego wygasa *ex lege* z chwilą złożenia przez niego oświadczenia o zrzeczeniu się mandatu, a zatem osoba, która to uczyniła nie jest już radnym i de lege lata nie może go uzyskać ponownie w drodze złożenia oświadczenia woli, którego treścią byłoby wycofanie poprzednio złożonego oświadczenia o zrzeczeniu się mandatu.

Sąd I instancji naruszył art. 190 ust. 2 Ordynacji gdyż błędnie uznał, że dla wygaśnięcia mandatu oprócz złożenia oświadczenia o zrzeczeniu się mandatu konieczne jest dodatkowo podjęcie przez radę uchwały stwierdzającej jego wygaśnięcie.

4. W odpowiedzi na skargę kasacyjną Rada Miejska w G. wniosła o jej oddalenie.

Naczelnny Sąd Administracyjny zważył, co następuje:

A. Zarzuty skargi kasacyjnej obejmują wyłącznie naruszenie prawa materialnego co w połączeniu ze związaniem Naczelnego Sądu Administracyjnego granicami skargi kasacyjnej (art.183 § 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. z 2002, nr 153, poz.1270 ze zm.; dalej „P.p.s.a.”) umożliwi zarówno ocenę zaskarżonego wyroku, jak i skargi wniesionej do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w B. przez Radę Miejską w G. (art.188 P.p.s.a.).

B. Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie jest jedynie wykładnia art. 190 ust. 1 pkt 2 Ordynacji w związku z art. 98a ust. 2 u.s.g., gdyż stan faktyczny jest niesporny. Nie jest więc kwestionowane ustalenie, że T. M. będąc radnym Rady Miejskiej w G. prowadził działalność gospodarczą z wykorzystaniem mienia Gminy G., wbrew zakazowi określonymu przez art. 24f u.s.g. Pisemnie oświadczył o rezygnacji ze swego mandatu, ale następnie swą rezygnację odwołał.

C. Pierwszym szczegółowym zagadnieniem spornym w niniejszej sprawie jest skutek prawny zrzeczenia się przez radnego swojego mandatu. Nie ma wątpliwości, że jest to czynność jednostronna, która wywołuje skutki prawne niezależnie od stanowiska rady w tym znaczeniu, że zrzeczenie nie wymaga zatwierdzenia, aprobaty czy też zgody rady, ani żadnego innego organu publicznego.

Jednak w niniejszej sprawie pojawiła się rozbieżność opinii na temat prawnego znaczenia „zrzeczenia” dla „wygaśnięcia” mandatu i dla wspomnianej uchwały. Przychylając się do stanowiska Rady Miejskiej, Sąd I instancji stwierdził, że z ustawowego wymogu podjęcia wspomnianej uchwały należy wyprowadzić wniosek, że sama rezygnacja radnego nie powoduje jeszcze wygaśnięcia mandatu. Taki skutek pojawia się dopiero po kumulatywnym spełnieniu dwóch przesłanek: rezygnacji radnego i uchwały rady. W konsekwencji radny może odwołać (cofnąć) swą rezygnację z mandatu aż do podjęcia przez radę uchwały, o której mowa w art. 190 ust. 2 Ordynacji.

Naczelnny Sąd Administracyjny uważa taką wykładnię za nieprawidłową. Rozstrzygające znaczenie ma art. 190 ust. 1 pkt 2 Ordynacji [„Wygaśnięcie mandatu radnego następuje wskutek pisemnego zrzeczenia się mandatu”]. Przepis ten bezwarunkowo wiąże wygaśnięcie z oświadczeniem radnego, bez wiązania tego skutku prawnego z podjęciem uchwały przez radę. Co więcej, właśnie dlatego wojewoda jest zobowiązany do wydania zarządzenia zastępczego (art. 98a u.s.g.), że konieczne jest autorytatywne stwierdzenia powyższego skutku (wygaśnięcia mandatu), który powołany art. 190 ust.1 pkt 2 Ordynacji powiązał z samą tylko rezygnacją dokonaną przez radnego.

Trafnie skarga kasacyjna akcentuje takie właśnie następstwo. Skoro zrzeczenie ma charakter oświadczenia pisemnego adresowanego wprawdzie do rady, ale składanego na ręce przewodniczącego tej rady, to rezygnację uważa się za złożoną, gdy dotarła do przewodniczącego rady. Biorąc pod uwagę organizację urzędu gminy, tym momentem złożenia rezygnacji, jest otrzymanie pisemnego oświadczenia radnego przez osobę upoważnioną w urzędzie gminy do odbierania przychodzącej korespondencji, co najczęściej potwierdzone jest podpisem upoważnionej osoby wraz z pieczęcią (tzw. prezentatą) potwierdzającą miejsce i datę wpływu pisma.

D. Kolejnym punktem spornym okazał się charakter prawny uchwały „o wygaśnięciu mandatu”. Sąd mówi o jej mieszanym charakterze (deklaratoryjnym z elementami konstytutywnymi) i wygasaniu mandatu dopiero od chwili podjęcia uchwały, o której mowa w art. 190 ust. 2 Ordynacji. Natomiast skarga kasacyjna chce widzieć w tej uchwale akt *stricte* deklaratoryjny, co uzasadniać ma tezę, iż od chwili skutecznej rezygnacji mandat wygasł i nie można już mówić o radnym. Dlatego cofnięcie rezygnacji jest niemożliwe, gdyż oznaczałoby restytucję mandatu już nieistniejącego, a takiego rozwiązania prawo nie przewiduje.

Naczelny Sąd Administracyjny stwierdza, że żadne z powyższych stanowisk skrajnych nie mogą być przyjęte bez zastrzeżeń. Do rozwiązania powyższego sporu zasadne jest wykorzystanie tradycyjnej klasyfikacji aktów administracyjnych na konstytutywne i deklaratoryjne oraz rozgraniczenia obu aktów od poświadczeń. Przyjęcie tezy wojewody, wyrażonej w uzasadnieniu zarządzenia zastępczego i skargi kasacyjnej, o całkowitym braku elementu konstytutywnego w uchwale, kazałoby podważyć wywoływanie skutków prawnych przez uchwałę; byłaby ona poświadczeniem skutków prawnych funkcjonujących w obrocie prawnym jeszcze przed jej podjęciem. Tymczasem „bez podjęcia uchwały stwierdzającej wygaśnięcie mandatu radnego, mandat ten w dalszym ciągu istnieje.” (wyrok NSA z dnia 15 stycznia 2008 r., II OSK 1694/07). Przed podjęciem takiej uchwały nie można kwestionować uprawnień radnego do udziału w głosowaniu, albowiem art. 190 ust. 2 Ordynacji oznacza, że powoływanie się na wygaśnięcie mandatu jest prawnie skuteczne dopiero od autorytatywnego stwierdzenia przez radę wygaśnięcia mandatu na skutek m.in. zrzeczenia się. Tradycyjnie więc należy w akcie deklaratoryjnym dostrzec element konstytutywny w postaci wyznaczenia momentu, od którego można powoływać się w obrocie prawnym na prawny skutek zrzeczenia się, który to skutek już wcześniej pojawił się z mocy ustawy. Równie klasyczne jest stwierdzenie, że deklaratoryjny charakter owej uchwały oznacza, że działa ona *ex tunc* (wstecz), od chwili doręczenia pisma o rezygnacji przewodniczącemu rady, albo innej osobie upoważnionej do odbierania korespondencji skierowanej do tego przewodniczącego rady.

Równocześnie jednak nie mogą być w całości akceptowane wnioski, wyprowadzone przez Sąd I instancji z obecności elementów konstytutywnych w uchwale. Z faktu koniunkcji przewidzianej w art. 190 Ordynacji (zrzeczenie się uchwałą) nie można wyprowadzać wniosku, że radny ma niczym nieskrępowaną możliwość odwołania swej rezygnacji aż do czasu podjęcia uchwały o wygaśnięciu mandatu. Trafnie skarga kasacyjna zarzuca tej interpretacji sprzeczność z wyraźnym brzmieniem art. 190 ust. 1 Ordynacji (mandat wygasa na skutek zrzeczenia się), tj. próbą pozbawienia oświadczenia radnego tego znaczenia prawnego, jakie wiąże z nim powołany przepis. Gdyby zaakceptować w całości stanowisko Sądu I instancji, to należałoby przyjąć również całkowicie konstytutywny charakter uchwały, pozbawiony elementu deklaratoryjnego — a do tego nie ma żadnej podstawy prawnej. Artykuł 190 ust. 2 Ordynacji nie mówi o „pozbawianiu mandatu” przez radę, lecz o stwierdzaniu [wcześniejszego] wygaśnięcia mandatu radnego w drodze uchwały.

Do pojawienia się powyższego sporu mógł przyczynić się zwyczajowy zwrot, którego użył nawet wojewoda, pisząc w uzasadnieniu zarządzenia zastępczego, że Rada powinna była „wygasić” mandat. Odczytując dosłownie ten termin, prawidłowo zareagowała Rada Miejska pisząc w skardze, że organ nadzoru popełnił błąd logiczny: skoro domaga się on wygaszenia mandatu przez uchwałę czyli wywołanie nowego skutku prawnego, to nie może równocześnie twierdzić, że mandatu już nie ma mimo braku owego „wygaszenia” z braku tejże uchwały. Rzeczywiście, termin „wygaszenie” jest wyraźnie mylący, gdyż sugeruje konstytutywny charakter owej uchwały. Tymczasem art. 190 ust. 2 Ordynacji mówi wyraźnie o „stwierdzaniu wygaśnięcia” mandatu radnego.

E. Powyższe ustalenia wyjaśniają, dlaczego nie można zgodzić się z Sądem I instancji, gdy twierdzi on, że aby doszło do wygaśnięcia mandatu radnego, oprócz złożenia przez radnego oświadczenia o zrzeczeniu się mandatu, konieczna jest uchwała rady autorytatywnie potwierdzająca zrzeczenie się mandatu, a w razie jej braku - zarządzenia zastępczego wojewody w tym przedmiocie. Dopiero gdy taki akt funkcjonuje w obrocie prawnym, to (zdaniem Sądu I instancji) organ nadzoru jest uprawniony do wywodzenia z tego faktu skutków przewidzianych prawem.

Rzeczywiście podjęcie uchwały lub wydanie zarządzenia zastępczego umożliwia wyznaczenie daty, od której nie można już mówić o radnym i jego mandacie — co jednak samo przez się nie skutkuje pozbawieniem znaczenia prawnego ani rezygnacji, ani – uchwały rady, ani jej podstawy prawnej, art. 190 ust. 2 Ordynacji. Uchwałę stwierdzającą wygaśnięcie mandatu nie można zaliczyć, do czynności zaledwie faktycznych (poświadczeń), lecz do aktów administracyjnych deklaratoryjnych (wydawanych dla wywołania nowych skutków prawnych) właśnie z tego powodu, że przed podjęciem tej uchwały nie można było skutecznie powoływać się na wygaśnięcie mandatu pomimo, że ten mandat wygasł z chwilą dojścia rezygnacji radnego do przewodniczącego rady.

Podkreślić jednak trzeba ponownie, że w tej konstrukcji nie ma niczego nowatorskiego. Wręcz przeciwnie, ustawodawca wykorzystał klasyczne już w nauce prawa administracyjnego rozróżnienie aktu administracyjnego deklaratoryjnego, aktu konstytutywnego i poświadczenia. Można też uznać zasadność zastosowania takiej właśnie konstrukcji w art. 190 Ordynacji, gdyż w optymalny sposób skojarzono gwarancje dla radnego z przejrzystością obrotu prawnego.

F. Rozpoznając ponownie niniejszą sprawę Wojewódzki Sąd Administracyjny w B. rozważy, czy dysponując kompetencją określoną w art. 134 P.p.s.a. Sąd I instancji jest uprawniony do pominięcia przesłanki wygaśnięcia mandatu radnego, która została określona w art. 190 ust. 1 pkt 2a Ordynacji w związku z art. 24f u.s.g.

Fakt naruszenia przez T. M. zakazu łączenia mandatu radnego z prowadzeniem działalności gospodarczej wykorzystującej mienie Gminy, w której sprawowany jest mandat nie budzi wątpliwości. Zaskarżone zarządzenie zastępcze nie wspomina o tej przesłance. Powstaje pytanie, które rozważy Sąd I instancji, czy dopuszczalne jest uchylene zaskarżonego zarządzenia zastępczego bez ustosunkowania się do skutków prawnych wykorzystywania przez radnego mienia komunalnego w okresie sprawowania mandatu radnego.

G. Mając powyższe na uwadze Naczelny Sąd Administracyjny orzekł jak w sentencji na podstawie art. 185 § 1 Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi.